

11. lekcja jedenasta

jedenasćie *eleven*. jedenasty *eleventh*

WEATHER , TIMES OF THE YEAR

COMPASS DIRECTIONS

MONTHS

THE IMPERATIVE

CONDITIONAL MOOD

EXPRESSIONS OF OBLIGATION

MINI-LESSON: ORDINAL NUMBERS AND THEIR USES

Strzelec -*lca* Sagitarius, archer

od dwudziestego listopada do dwudziestego pierwszego grudnia

11.A. Mam alergię	580
<i>Planning where to go on vacation.</i>	
11.B. Domek letniskowy	594
<i>A summer house.</i>	
11.C.1. Okropny bałagan	602
<i>Who is responsible for cleaning up the apartment?</i>	
11.C.2. Niech pani usiądzie	605
<i>At the doctor's office.</i>	
11.D.1. Gdybym był bogaty	616
<i>Deciding what to do if one wins the lottery.</i>	
11.D.2. Chcesz, żebym ci pomógł?	619
<i>Offering to help with the luggage.</i>	
11.E. Trudny wybór	629

11. LEKCJA JEDENASTA

Deciding whether to sell the sportscar or the sailboat.

11.A. Mam alergię

I like the sea, but I don't like the sun.

Jurek: Gdzie spędzasz wakacje w tym roku?

Krystyna: Jak zwykle nad morzem. Lubię morze, plażę i słońce.

Jurek: Ja też lubię morze, ale słońca nie.

Krystyna: Jak to?

Jurek: To proste. Lubię pływać, ale nie mogę się opalać. Mam alergię na słońce.

Krystyna: Więc gdzie jedziesz na wakacje?

Jurek: Chyba pojedę <z rodziną> na dwa tygodnie w góry.

Krystyna: Przecież tam też jest dużo słońca.

Where are you spending your vacation this year?

As usual, at the seashore. I like the water, the beach, and the sun.

I like the sea too, but not the sun.

How's that?

It's simple. I like to swim, but I can't sunbathe. I'm allergic to the sun.

So where are you going for vacation?

I'll probably go <with my family> for two weeks to the mountains.

But there's lots of sun there too.

Do zapamiętania:

Gdzie jedziesz na wakacje?
 Gdzie wybierasz się na wakacje?
 Gdzie spędzasz wakacje w tym roku?
 Jak to?
 Lubię morze, słońce i plażę.
 Lubię pływać, ale słońca nie.

Mam alergię na słońce.
 Mam wrażliwą skórę.
 Nie mogę się opalać.
 Pojadę na dwa tygodnie w góry.
 Przecież tam też jest dużo słońca.
 To proste.

Uwagi

cierpieć -*pię -pisz impf na+A* suffer from
gdzie najchętniej spędzasz wakacje?

Where do you best like to spend your vacation?

katar sienny hay fever (from *siano n hay*)

Jurek -*rka mp* affectionate form of **Jerzy**

kurz *mi* dust

nad morze to the sea(side). See the grammar to this lesson-part.

opalić się -*lę -lisz pf, impf opalać się* get a tan (impf.: sunbathe)

orzech *mi -a* nut

spędzić -*dzę -dzisz pf, impf spędzać* spend (time)

udany *aj* successful

w górach in the mountains. **w góry** into the mountains

wybrać się -*biorę -bierzesz pf, impf*

wybierać się *do+G (with bodies of water: nad+A)* set out for

Pytania

1. Gdzie Krystyna spędza wakacje w tym roku? Dlaczego?
2. Czy Jurek też wybiera się nad morze? Dlaczego on nie wybiera się nad morze? Gdzie on prawdopodobnie wyjedzie na wakacje? Z kim on wybiera się?
3. Gdzie ty spędzasz wakacje w tym roku? A może nigdzie nie wyjeżdżasz?
4. Czy jacyś twoi znajomi jadą na interesujące wakacje w tym roku?
5. Gdzie najchętniej spędzasz wakacje? Czy wolisz góry, morze, czy gdzie indziej? Wolisz spędzać wakacje na wsi czy w mieście? We własnym kraju czy w cudzym, to jest, za granicą?
6. Czy lubisz się opalać? A może nie możesz się opalać?
7. Co można robić na plaży? W górach? Na wsi?
8. Wakacje nie muszą zawsze być udane. Czy kiedyś miałeś (miałaś) nieudane wakacje?
9. Czy masz alergię na coś? Może na jakieś jedzenie? Na kurz? Na koty? Na orzechy? Cierpisz na katar sienny?

Historia

Jurek i Krystyna pracują obok siebie w sklepie ze sprzętem elektronicznym. Jest wiosna, a ludzie *planują* swoje wakacje. Jurek interesuje się gdzie Krystyna spędza wakacje w tym roku. Krystyna jak zwykle spędza dwa tygodnie z rodziną nad morzem Bałtyckim. Lubi morze, plażę i słońce, ona mówi. Jurek też lubi morze i w ogóle lubi pływać, ale nie *znosi* zbyt dużo słońca, bo ma *wrażliwą skórę* i nie może się opalać. Krystyna z *grzeczności* pyta Jurka gdzie on się *wybiera* na swoje wakacje. Jurek ma plany pojechać na dwa tygodnie w góry, *razem* ze swoją rodziną. Krystyna przypomina mu, że w górach też jest dużo słońca, i ono jest jeszcze niebezpieczniejsze, bo atmosfera w górach jest cieńsza.

planować –*nuję* –*nujesz* *impf, pf* **zaplanować** plan. **znieść** –*niosę* *niesiesz* –*niósł* –*niosła* –*nieśli* *pf, impf* **znosić** –*szę* –*sisz* stand, bear. **wrażliwy** *aj* sensitive. **skóra** *f* skin. **opalać się** –*am* –*asz* sunbathe, get a tan. **z grzeczności** *phr* out of politeness. **wybierać się** –*am* –*asz* plan to go, set out. **razem z** *+l* along with. **niebezpieczny** *aj* dangerous. **cieńki** *aj* thin. *comp av* **cieńszy**

Pytania do Jurka: Skąd wiesz, że masz alergię na słońce? Może po prostu boisz się pokazać w kostiumie kąpielowym? Nie słyszałeś o osłonie przeciwsłonecznej-*sunscreen*? Trzeba po prostu używać kremu o odpowiednio-*suitably* wysokim numerze. Czy Krystyna nie ma racji, że w górach też jest dużo słońca, a w górach promienie-*rays* słoneczne są bardziej niebezpieczne? Gdzie byłeś na wakacjach w zeszłym roku? Też w górach? Czy nie należałoby *wouldn't it be better* pojechać gdzie indziej-*someplace different* w tym roku? Może za granicę?

Pytania do Krystyny: Czy jedziesz nad Bałtyk dlatego, że lubisz tam być, czy dlatego, że nie stać cię-*you can't afford* na wakacje gdzie indziej, na przykład w Tunezji czy Algerii? A może boisz się sytuacji politycznej w tych krajach? Kiedy mówisz, że jedziesz z rodziną, to kto jedzie razem z tobą? Czy ty też masz *wrażliwą skórę*? Czy używasz osłony przeciwsłonecznej? Jeśli tak, to jakiego numeru kremu używasz? Czy woda w Bałtyku nie jest trochę za zimna, żeby w nim pływać na dłużej? Co jeszcze tam można robić zamiast pływać i leżeć na plaży?

nad Bałtykiem
11.A. GRAMATYKA

ADJECTIVE-NOUN ORDER. Adjectives usually precede the nouns they modify: **nowy dom** *new house*, **nudna książka** *boring book*, **wysokie drzewo** *tall tree*. However, if the adjective names a type of an object, rather than some attribute of it, the adjective may follow the noun. This occurs especially often when the adjective is based on a noun:

dom letniskowy *summer home* (from **letnisko** *summer place*)
praca naukowa *academic work* (from **nauka** *science*)
drzewo iglaste *coniferous tree* (from **igła** *needle*).

Attributive adjectives may be placed after the noun for emphasis:

On jest dyrektorem dość wymagającym. *He's a rather demanding director.*

If two typing adjectives occur with a noun, one is placed in front of the noun, the other after it:

Polskie Linie Lotnicze *Polish Air Lines.*

AMBIENT ADVERBS REFERRING TO WEATHER. When an adjective is predicated of the surroundings in general, without any specific subject, the adjective occurs in the adverbial form. Such adverbs, called 'ambient', are often used to comment on the weather. Some common weather adjectives and corresponding ambient adverbs are the following:

brzydki, brzydko ugly	mokry, mokro wet
chłodny, chłodno cool, shilly	parny, parno steamy, humid
ciepły, ciepło warm	piękny, pięknie beautiful
deszczowy, deszczowo rainy	przyjemny, przyjemnie pleasant
duszny, duszno stifling, stuffy	słoneczny, słonecznie sunny
gorący, gorąco hot	suchy, sucho dry
gwiazdzisty, gwiazdziście starry	wilgotny, wilgotno damp, humid
mglisty, mglisto foggy	zimny, zimno cold

Compare:

Dzień jest piękny. *The day is beautiful-adjective.*

Dzisiaj jest pięknie. *Today it's beautiful-ambient adverb*

Ambient adverbs are similar to experiential adverbs used with the Dative case of persons (Lesson 7.D.). Many of the same adverbs can function both as weather adverbs and as experiential adverbs. See

Dzisiaj jest ciepło. *It's warm today.*

11. LEKCJA JEDENASTA

Jest mi ciepło. *I feel warm.*

Note that indefinite adjectives of a factual nature occur in the neuter sg., not in the adverbial form:

Ciekawe, że jeszcze go nie ma. *It's curious-neuter that he's not here yet.*

Here are some nouns used in regard to the weather, and some selected verbs to go with them:

błyskawica *f oft pl* lightning

burza *f* storm. **będzie burza** there'll be a storm

chmura *f* cloud (threatening)

deszcz *mi* rain. **pada deszcz** it's raining

grad *mi* hail

grom *mi* thunder

grzmot *mi oft pl* thunder clap

gwiazda *f L gwiazdzie* star. **migocą gwiazdy** stars are twinkling

huragan *mi* hurricane

księżyc *mi -a* moon

mgła *f* fog, haze

mróz *mrozu mi* frost

niebo *n* sky

obłok *mi* cloud (not threatening)

pogoda *f* weather. By itself, this word means 'good weather'

pogoda na dziś, na jutro the weather for today, for tomorrow

słońce *n* sun. **świeci słońce** the sun is shining

śnieg *mi* snow. **śnieg pada** it's snowing

wiatr *mi* wind. **wiatr wieje** the wind is blowing

A member of the Polish special forces unit GROM (thunder). GROM is a strained acronym for **Grupa Reagowania Operacyjno Manewrowego-Mobilnego** *operational group for mobile manoeuvric responses*.

MOTION TO AND FROM WITH INSTRUMENTAL PREPOSITIONS OF LOCATION. If static location is expressed with a preposition requiring the Instrumental case, then motion-to is expressed with the same preposition plus the Accusative case, and motion-from is expressed with a special Genitive-requiring preposition derived from the base preposition with a preceding **z**. Of note in this regard is the use of **nad** *above* with bodies of water; **pod** *near* with towns; **poza** *beyond, outside* with towns; and **za** *beyond* with the noun **granica** *border*:

Location (+I): Motion-To (+A): Motion-From (+G):

Bodies of Water:

nad rzeką <i>by the river</i>	nad rzekę	znad rzeki
nad jeziorem <i>by the lake</i>	nad jezioro	znad jeziora
nad morzem <i>by the sea</i>	nad morze	znad morza

Nasz dom stoi nad rzeką. *Our house stands by the river* (**nad+I**)

Jedziemy na wycieczkę nad jezioro. *We're going on an outing to a lake* (**nad +A**)

Wracamy znad morza, gdzie spędziliśmy dwa tygodnie. *We're returning from the seaside, where we spent two weeks* (**znad+G**).

Towns:

pod Lublinem <i>near Lublin</i>	pod Lublin	spod Lublina
poza miastem <i>out of town</i>	poza miasto	spoza miasta

Oni mieszkają poza miastem. *They live outside town* (**poza+I**).

Jadę na parę dni poza miasto. *I'm leaving town for a couple of days* (**poza+A**).

Dojeżdżam do pracy spoza miasta. *I commute to work from outside town* (**spoza+G**).

'Abroad'

za granicą <i>abroad</i>	za granicę	zza granicy
Spędzamy wakacje za granicą. <i>We're spending our vacation abroad</i> (za+I).		
Jadę po raz pierwszy za granicę. <i>I'm going abroad for the first time</i> (za+A).		
Jakie są wiadomości zza granicy? <i>What's the news from abroad?</i> (zza+G).		

'ARRIVE', 'LEAVE' Expressing 'arrive' and 'leave' depends on whether travel is on foot on by vehicle. Airplanes and ships take special verbs 'fly' and 'sail'. Trains, buses, and boats use **–od** when talking of a schedule of departure.

Perfective:

a. on foot:

przyjść -jdę -jdziesz -szedł -szła -szli
wyjść -jdę -jdziesz -szedł -szła -szli
odejść odejdę -dziesz, odszedł odeszła

Imperfective:

przychodzić -dzą -dzisz come
wychodzić -dzą -dzisz leave
odchodzić -dzą -dzisz depart

11. LEKCJA JEDENASTA

b. by vehicle:

przyjechać -jadę -jedziesz

wyjechać -jadę -jedziesz

odjechać -jadę -jedziesz

przyjeżdżać -am -asz

wyjeżdżać -am -asz

odjeżdżać -am -asz

come

leave

depart

c. by airplane:

przylecieć -cę -cisz

odlecieć -cę -cisz

wylecieć -cę -disz

przylatywać -tuję -tujesz

odlatywać -tuję -tujesz

wylatywać -tuję -tujesz

arrive by air

depart by air

leave by air

d. by ship:

przyptynać -nę -niesz

odptynać -nę -niesz

przyptywać

odptywać

arrive by sea

depart by sea

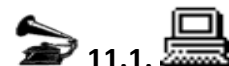
Hel, Półwysep Helski (Hel and the Hel Peninsula). A very thin line of land – a giant sand bar, really -- juts out into the Baltic sea from **Władysławowo**, creating the **Zatoka Pucka** (Puck Bay), with the town of Hel at its end. The peninsula ranges from around 200-300 meters across at its narrowest to 3km across at Hel. Rising ocean levels threaten to turn Hel into a series of sandy islands, which at one time it was: not good news for owners of some of Poland's most expensive real estate.

11.A. ĆWICZENIA

11.1. *Weather adverbs. Use dzisiaj jest, wczoraj było, or jutro będzie.*

sunny: **Dzisiaj jest (wczoraj było, jutro będzie) słonecznie.** *Today is (yesterday was, tomorrow will be) sunny.*

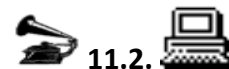
rainy, hot, cold, chilly, moist, pleasant, beautiful, foggy, humid, ugly-brzydko.

11.2. *Weather adverbs. Choose the adjective or the adverb, depending on whether or not the noun is used as a subject or is an adverb (dnem, nocą, po południu, porankiem, wieczorem).*

sunny day: a. **Dzień był słoneczny.** *The day was sunny.*
b. **Dniem było słonecznie.** *During the day it was sunny.*

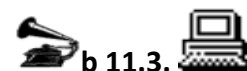
rainy night, hot afternoon, chilly morning (**poranek**), starry night, rainy day, foggy evening, humid afternoon, beautiful morning.

11.3. *Bodies of water:*

jezioro: a. Spędzamy wakacje nad **jeziorem.** *We're spending our vacation at the lake.*
b. Jedziemy na wakacje nad **jeziorem.** *We're going on vacation to the lake.*
c. Wracamy z **jeziora**, gdzie spędziliśmy wakacje. *We're returning from the lake, where we spent our vacation.*

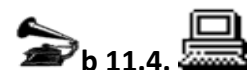
Atlantyk, rzeka, Bałtyk, morze, Wisła, ocean, Pacyfik.

11.4. *To and from places.*

Polska: a. Mieszkamy **w Polsce.** *We live in Poland.*
b. Jedziemy na wakacje **do Polski.** *We're going on vacation to Poland.*
c. Wracamy **z Polski**, gdzie spędziliśmy wakacje. *We're returning from Poland, where we spent our vacation.*

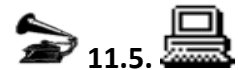
Ameryka, morze, Londyn, jezioro, Gdańsk, ocean, Chicago, Kraków; granica.

11. LEKCJA JEDENASTA

11.5. 'From' (out of, off of). Give the appropriate phrase designating motion from:
w mieście: **z miasta** from town.

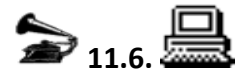
na poczcie, u dentysty, nad morzem, w Polsce, na zebraniu, poza Warszawą, w pokoju, na wystawie, za granicą, w muzeum, u lekarza, na filmie, w Poznaniu, na przedstawieniu, u fryzjera, nad Wisłą.

11.6. **razem z** together with. Choose the correct directional phrase. Put the accompanying noun in the plural.

rzeka, kolega: Jedziemy **nad rzekę** razem z naszymi **kolegami**. We're going to the river together with our colleagues.

kino, koleżanka; morze, znajomy; koncert, przyjaciel; Poznań, przyjaciółka; film, znajoma; dentysta, dziecko; ciocia, brat; fryzjer, siostra.

11.7. 'Leave', 'depart', 'arrive'. Give the reverse action, keeping the aspect the same; change the clock time and, if appropriate, the tense of the verb, and make other logical changes..

Pociąg do Wrocławia odjeżdża kwadrans po trzeciej.
The train to Wrocław is leaving at a quarter past three.

Pociąg z Wrocławia przyjeżdża za kwadrans trzecia.
The train from Wrocław is arriving at a quarter till three.

1. Zwykle wychodzę do pracy o siódmej rano.
2. Państwo Kowalscy przychodzą do nas o czwartej.
3. Kiedy ostatni goście wczoraj wyszli?
4. O której wyjeżdżasz na lotnisko?
5. Zaraz wyjdę po piwo i papierosy.
6. Jurek przyszedł do mnie wczoraj o piątej.
7. Autobus z Bydgoszczy odjedzie za pięć minut.
8. Samolot z Londynu przyleciał przed chwilą.
9. Zosia wyszła do sklepu po chleb i mleko.
10. O której zwykle wychodzisz z domu?
11. Jutro rodzice wyjeżdżają na wieś na parę dni.

12. Samolot do Nowego Jorku odlatuje o wpół do szóstej.
 13. Statek *ship* pasażerski do Montrealu odpływa jutro o siódmej.
 14. Statek pasażerski z Gdyni przybędzie przed godziną.

11.8. *Describe today's, and the past week's, weather, using the names of the days of the week and the weather expressions given in this lesson. You may wish to use the vocabulary of some actual Polish weather forecasts:*

Prognozy pogody *Weather forecasts. Translate in the style of an English weather report. Find a local weather report and translate it into Polish.*

pogoda na dziś:

W środę w kraju zachmurzenie duże z przejaśnieniami. Okresami opady deszczu, na Wybrzeżu i Pomorzu przejściowo dość intensywne. Temp. maks. od 11 stopni na północnym wschodzie do 17 stopni na południowym wschodzie. Wiatr umiarkowany i dość silny, porywisty, w porywach do 18-20 m/sek., południowo-zachodni i południowy. Ciśnienie w południe w Warszawie 988 hPa i waha się.

zachmurzenie *n* cloudiness. **przejaśnienie** *n* period of sunshine. **okres** *mi* period. **opad** *mi* precipitation. **wybrzeże** *n* seachorse. **Pomorze** *n* Pomerania (northern Poland). **przejściowy** *aj* transitional. **umiarkowany** *aj* moderate. **porywisty** *aj* gusty. **poryw** *mi* gust. **ciśnienie** *n* pressure. **wahać się** *-am -asz* vacillate.

temp. **temperatura**. maks. **maksymalny**. st. **stopień** *-pnia mi* degree. C **Celcjusza**. m/sek **metry na sekundę**. hPa **hektopascal**

pogoda na jutro:

W czwartek w kraju zachmurzenie umiarkowane i duże. Na północy i północnym zachodzie miejscami opady deszczu. Temp. maks. od 11 st. lokalnie na północy do 19 st. na południowym wschodzie. Wiatr umiarkowany, na północy i północnym wschodzie *początkowo* dość silny i porywisty do 22 m/sek., południowo-zachodni.

początkowy *aj* initial. *av -o*

11. LEKCJA JEDENASTA

This antique wood cottage in the hills near Przemyśl was recently listed on the internet as a fixer-upper for sale as a vacation house.

11.B. Domek letniskowy

We have a summer house, but we don't use it very often.

Adam: Słyszałem że państwo mają domek letniskowy.

Beata: Tak, mamy mały domek nad jeziorem <nad rzeką> niezbyt daleko stąd.

Adam: Czy państwo często tam bywają?

Beata: Nie tak często. Jesteśmy tam przeważnie wiosną i latem. <Jesienią i zimą wynajmujemy go znajomym.> Może pan chce go wynająć?

Adam: Nie, dziękuję, w każdym razie nie w tym roku. Mamy już inne plany na jesień.

I heard you people have a summer house. Yes, we have a small vacation house on the lake <river> not too far from here.

Do you stay there a lot?

Not so often. We're there for the most part in the spring and summer. < In the fall and winter we rent it out to our acquaintances.> Maybe you want to rent it?

No thanks, in any case not this year. We already have other plans for fall.

Do zapamiętania:

Chce pan go wynająć?
 Czy często tam bywacie?
 Jesteśmy tam przeważnie latem.
 Jesteśmy tam zimą i na wiosnę.
 Mamy domek letniskowy niedaleko stąd.
 Mamy już inne plany w tym roku.

Mamy mały domek nad jeziorem.
 Może pan chce go wynająć?
 Nie bywamy tam tak często.
 Słyszałem (słyszałam), że państwo mają
 domek letniskowy.
 Jesienią wynajmujemy go znajomym.

Uwagi

bywać -am -asz *freq of być*. be, stay, frequent
domek letniskowy summer home.
kraj *mi* country
posiadać -am -asz *possess. verbal noun*
posiadanie possessing

wynająć -jmę -jmiesz *pf, impf wynajmować*
 -muję -mujesz *rent, rent out*
znajomym *to our friends*. The Dative plural.

Pytania

1. Gdzie Beata i jej mąż mają dom letniskowy? Kiedy oni tam bywają? Co robią z tym domem kiedy tam nie bywają?
2. Dlaczego Adam tak interesuje się tym domem? Może on chce wynająć ten dom na wakacje?
3. Jak myślisz, dlaczego Beata i jej mąż nie bywają w tym domku tak często, jak kiedyś?
4. Czy ty masz domek letniskowy? Jeśli tak, to czy często tam bywasz? Jeśli nie, to czy chciał(a)byś go mieć? Gdzie?
5. Czy czasami wynajmujesz domek letniskowy? Czy masz czy czasami wynajmujesz wóz kempingowy?
6. Czy chciał(a)byś mieć dom letniskowy w innym kraju? Jeśli tak, to gdzie?
7. Jakie są dobre i złe strony posiadania domku letniskowego?

11. LEKCJA JEDENASTA

Prawdziwa historia

Adam jest *gościem* na kolacji w domu Beaty i jej męża Andrzeja. Adam jest *szefem* Andrzeja. Beata i Andrzej mają domek letniskowy nad małym jeziorem, niezbyt daleko od miasta. Nie tak często tam bywają *obecnie*, jak kiedyś, bo teraz mają *dorośle* dzieci i inne interesy. Bywają tam przeważnie wosną i latem, a teraz jest jesień. Niedługo będzie pora go zamknąć na zimę. Kiedy Adam pyta Beatę o ten domek, ona *domyśla się*, że on chce wynająć ten domek na jakiś czas, albo nawet go kupić. Ona jest jak najbardziej gotowa wynająć mu ten domek, bo teraz on stoi *pusty*, ale Adam mówi, że on i jego rodzina już mają plany na jesień. On po prostu pytał z *ciekawości*. *Szczerze mówiąc*, wynajęcie domku letniskowego to jest ostatnia rzecz, na którą Adam ma ochotę. Woli być w mieście, gdzie zawsze coś się dzieje.

gość *mp* guest. **szef** *mp* boss. **obecnie** *av* presently. **bywać** *a-am –am* be, stay. **dorośli** *aj* grown-up. **domyślać się** *–am –asz* guess, imagine. **jak najbardziej** very much so. **pusty** *aj* empty. **ciekawość** *f* curiosity. **szczerze mówiąc** sincerely speaking. **dziać się dzieje się** *impf* happen, go on.

Pytania do Adama: Dlaczego zgodziłeś się przyjść do Beaty i jej męża na kolację, kiedy wiedziałeś, że będzie ci tam nudno? Dlaczego wybrałeś jako temat do rozmowy domek letniskowy Beaty i jej męża, kiedy nie masz zamiaru go wynająć? Może jednak chcesz go kupić dla swojej córki, która ciągle narzeka, że nie ma odpowiedniego miejsca na spotkania ze swoimi kolegami i przyjaciółmi? Może kupiłbyś dla niej ten domek jako prezent urodzinowy? Może byłoby to dobra inwestycja.

Pytania do Beaty: Dlaczego ty i twój mąż Andrzej nadal utrzymujecie-*maintain* domek letniskowy, kiedy ani ty ani on już nie chcecie specjalnie tam bywać? Może teraz jest dobry czas, żeby go sprzedać. On jest bardzo ładnie usytuowany nad jeziorem, i możecie uzyskać-*obtain* dobrą cenę. Może moglibyście sprzedać albo podarować swojej córce, która niedługo będzie miała własne dziecko, i która zawsze lubiła tam być, kiedy była mała? Ona na pewno pożałuje-*will regret*, jeśli go sprzedasz, nie pytając jej.

zimą

wiosną

11.B. GRAMATYKA

SEASONS (**pory roku** *times of the year*). For expressing the time of the year, one may either use Instrumental-case expressions or prepositional expressions:

Time of Year:	Instrumental Expressions	Prepositional Expressions:
zima <i>winter</i>	zimą <i>in the winter(time)</i>	w zimie <i>in the winter</i>
wiosna <i>spring</i>	wiosną <i>in the spring(time)</i>	na wiosnę <i>in the spring</i>
lato <i>summer</i>	latem <i>in the summer(time)</i>	w lecie <i>in the summer</i>
jesień <i>f. fall, autumn</i>	jesienią <i>in the fall</i>	na jesieni <i>in the fall</i>

Adjectives may be formed from the name of the season:

Adjectives:	As in:
zimowy <i>wintry, winter('s)</i>	zimowa pogoda <i>wintry weather</i>
wiosenny <i>springlike, spring('s)</i>	wiosenne miesiące <i>spring months</i>
letni <i>summery, summer('s)</i>	letnie wakacje <i>summer vacations</i>
jesienny <i>fall-like, fall('s)</i>	jesienny deszcz <i>fall rain</i>

COMPASS DIRECTIONS.

Compass Point:	Location (na+L):	Motion To (na+A):	Motion From (z+G):
północ <i>north</i>	na północy	na północ	z północy
południe <i>south</i>	na południu	na południe	z południa
wschód <i>east</i>	na wschodzie	na wschód	ze wschodu
zachód <i>west</i>	na zachodzie	na zachód	z zachodu

Północ means both 'north' and 'midnight'; **południe** means both 'south' and 'afternoon'; **wschód** means both 'east' and 'sunrise'; **zachód** means both 'west' and 'sunset'.

Adjectives:	As in:
północny <i>northern</i>	Północna Irlandia <i>Northern Ireland</i>
południowy <i>southern</i>	południowy klimat <i>southern climate</i>
wschodni <i>eastern</i>	wschodnia Europa <i>eastern Europe</i>
zachodni <i>western</i>	zachodni kraj <i>western country</i>

11. LEKCJA JEDENASTA

MONTHS. Most Polish month names are Slavic in origin. Months are most often used in the Nominative, Genitive, and Locative cases.

Nominative	Genitive	Locative	adjective:
styczeń <i>January</i>	stycznia	w styczniu	styczniowy
luty <i>February</i>	lutego	w lutym	lutowy
marzec <i>March</i>	marca	w marcu	marcowy
kwiecień <i>April</i>	kwietnia	w kwietniu	kwietniowy
maj <i>May</i>	maja	w maju	majowy
czerwiec <i>June</i>	czerwca	w czerwcu	czerwcowy
lipiec <i>July</i>	lipca	w lipcu	lipcowy
sierpień <i>August</i>	sierpnia	w sierpniu	sierpniowy
wrzesień <i>September</i>	września	we wrześniu	wrześniowy
październik <i>October</i>	października	w październiku	październikowy
listopad <i>November</i>	listopada	w listopadzie	listopadowy
grudzień <i>December</i>	grudnia	w grudniu	grudniowy

Znaki zodiaku *signs of the Zodiac*

Baran *Aries*
Byk *Taurus*
Bliźnięta *Gemini*
Rak *Cancer*

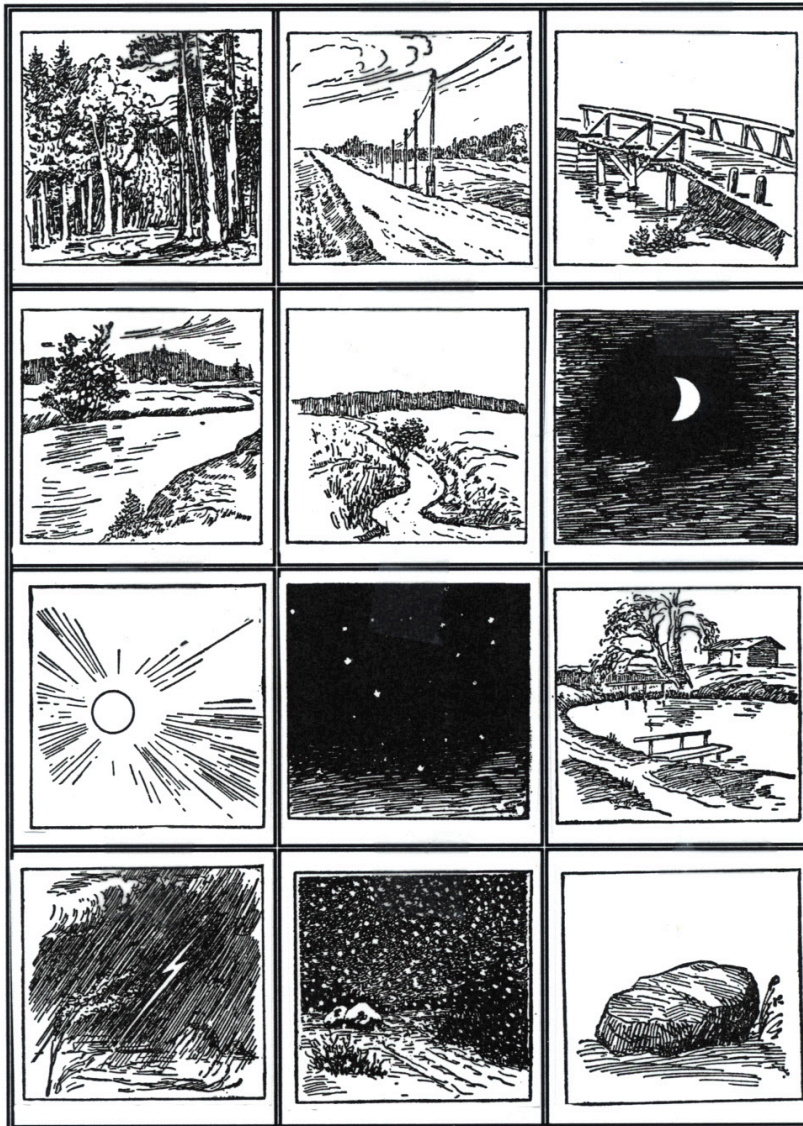
Lew *Leo*
Panna *Virgo*
Waga *Libra*
Skorpion *Scorpio*

Strzelec *Sagittarius*
Koziorożec *Capricorn*
Wodnik *Aquarius*
Ryby *Pisces*

latem

pogoda *weather*, **przyroda** *nature*, **krajobraz** *landscape*

błyskawica *lightning*, **burza** *storm*, **deszcz** *rain*, **droga** *road*, **gwiazda** *star*, **gwiazdozbiór** –*zbioru* *constellation*. **kamień** *rock*, **księżyc** *moon*, **las** *forest* (w lesie), **most** *bridge*, **rzeka** *river*, **słońce** *sun*, **staw** *pond*, **strumyk** *stream*, **śnieg** *snow*.

Exercise: Describe the landscape and climate where you live, by the season and according to the present month.

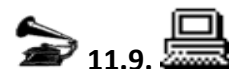
11. LEKCJA JEDENASTA

11.B. ĆWICZENIA

11.9. Seasons. **pod koniec** +G 'toward the end of'

- wiosna: a. Jesteśmy tam przeważnie **wiosną**. *We're there for the most part in the spring.*
b. Będziemy tam pod koniec **wiosny**. *We'll be there toward the end of spring.*

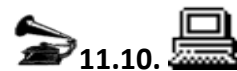
zima, jesień, lato.

11.10. **w ciągu** +G 'in the course of'

tydzień: Praca będzie gotowa w ciągu **tygodnia**. *The work will be ready in the course of a week.*

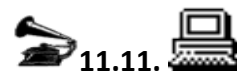
rok, minuta, miesiąc, godzina, dzień.

11.11. Contrast of Accusative and Genitive after **lubię, nie lubię**:

- Gdańsk, Łódź a. Lubię **Gdańsk**, ale nie lubię **Łodzi**. *I like the Gdansk, but I don't like Łódź.*
b. Lubię **Łódź**, ale nie lubię **Gdańska**. *I like Łódź, but I don't like Gdańsk.*

deszcz, śnieg; morze, słońce; wiosna, jesień; sok, mleko; wódka, piwo; Warszawa, Kraków; Waszyngton, Nowy Jork; jego brat, jego siostra; Julia, Juliusz; musztarda, chrzan.

11.12. Compass directions:

- południe: a. Mieszkamy **na południu**. *We live in the south.*
b. Jedziemy na wakacje **na południe**. *We are driving south on vacation.*
c. Wracamy **z południa**, gdzie spędziliśmy wakacje. *We are returning from the south, where we spent our vacation.*

wschód, północ, zachód.

11.13. *Months.* **urodzić się** 'be born', **na początku** +G 'in the beginning of'. **pod koniec** +G 'toward the end of'

January: a. Urodziłem (urodziłam) się w **styczniu**. *I was born in January.*
 b. Urodziłem (urodziłam) się na początku (or: pod koniec) **stycznia**. *I was born in the beginning (toward the end) of January.*

March, July, September, May, April, December, November, August, June, February.

Polskie szczyty górskie *Polish mountain peaks*

Polish mountain ranges: **Karpaty, Tatry, Beskidy, Bieszczady, Sudety**. Many Poles would be able to name the most important Polish mountain peaks, and many would even be able to give their height above sea level. The highest peak in Poland is Rysy 'Scratches' in the High Tatras, at 2499 meters. Remember it: you will be tested on it!

11. LEKCJA JEDENASTA

Bałagan a mess

11.C.1 Okropny bałagan

You might help me clean up the apartment, instead of fiddling with that faucet.

Ela: Słuchaj, Konrad, bądź taki miły i pomóż mi posprzątać mieszkanie. Jest okropny bałagan, a goście zaraz tu będą.

Konrad: Przecież widzisz, że jestem zajęty. Zresztą to bardziej twoi znajomi niż moi.

Ela: Ale to nasze wspólne mieszkanie, i to bardziej twój bałagan, niż mój. Proszę cię.

Konrad: Dobrze, pomogę ci, jak tylko skończę naprawiać ten kran, <który cały czas kapie>.

Listen, Konrad, be so good as to help me clean up the apartment. There's a terrible mess, and guests will be here soon.

But you see I'm busy. For that matter they're more your friends than mine.

But it's our mutual apartment, and it's more your mess than mine. I'm begging you.

O.K., I'll help you as soon as finish repairing this faucet, <which keeps dripping>.

Do zapamiętania:

Bądź taki miły i pomóż mi.

Goście zaraz tu będą.

Jest okropny bałagan.

Kran cały czas kapie.

Pomogę ci, jak tylko skończę naprawiać kran.

Pomóż mi posprzątać mieszkanie.

Proszę cię.

Przecież to nasze wspólne mieszkanie.

To bardziej twoi znajomi, niż moi.

Widzisz, że jestem zajęty (zajęta).

Widzisz, że naprawiam kran.

Uwagi

bałagan *mi mess*

być *be*. The imperative of **być**.

jak tylko *conj phr* as soon as

kran *mi sink*

podobnie *av* similarly

proszę cię I ask you, I beg you

naprawić *-wię -wiesz pf, impf* **naprawiać** repair

obowiązek *-zku mi* duty, obligation

Pytania (read **Prawdziwa historia** first)

1. W czym Ela chce, żeby Konrad jej pomógł? Dlaczego właśnie on ma jej pomóc?
2. Czy znajomi mają ich odwiedzić? Jak myślisz, kto powinien posprzątać mieszkanie? Dlaczego tak myślisz?
3. Dlaczego Konrad nie chce pomóc Eli? Czym on obecnie jest zajęty? Jak myślisz, czy naprawa tego kranu długo potrwa?
4. Czy twoje mieszkanie wygląda podobnie do tego mieszkania na obrazku?
5. Kto sprząta w twoim domu (mieszkaniu)? Czy każdy w twoim domu (mieszkaniu) pomaga w sprzątaniu? Co każdy z was robi?
6. Czy umiesz naprawiać rzeczy? Jakie rzeczy, na przykład? Co ostatnio naprawiłeś (-aś)?

Prawdziwa historia

Ela i Konrad to studenci i koledzy, którzy *podzielają* to same mieszkanie. Podobno dzielają też wszystkie *obowiązki* mieszkania, *przede wszystkim* sprzątanie. Jak można się spodziewać, czasami *powstają* problemy. Ela bardziej *dba o porządek*, niż Konrad, który *toleruje* większy *stopień* bałaganu. Dziś wieczorem przychodzą do Eli różni jej znajomi i koledzy. Mają jakiś wspólny projekt, który musi być na jutro gotowy. W mieszkaniu jest okropny bałagan, mówi Ela. Konrad *niekoniecznie* się zgadza, i nie jest też przekonany, że musi jej pomóc posprzątać mieszkanie, *skoro* to bardziej jej znajomi, niż jego. Ela jednak *upiera się*. Przecież to bardziej jego bałagan, niż jej. Konrad wreszcie zgadza się, ale *warunkowo*. On pomoże jej, ale tylko kiedy

11. LEKCJA JEDENASTA

skończy naprawiać kran w kuchni, który ostatnio cały czas *kapie*. Oczywiście, naprawiając kran Konrad robi jeszcze większy bałagan, niż był *poprzednio*.

podzielać –*am* –*asz* share. **obowiąz(e)k** *mi* duty, obligation. **przede wszystkim** *av phr* especially. **powstawać** –*staję* –*stajesz* arise. **dbać** –*am* –*asz* *o+A* care about. **porząd(e)k** *mi* order, neatness. **tolerować** –*ruję* –*rujesz* tolerate. **stop(ie)ń** *mi* degree. **skoro** *av* since. **wspólny** *aj* common, mutual. **zamierzać** –*am* –*asz* intend. **niekoniecznie** *av* not necessarily. **upierać się** –*am* –*asz* insist, **warunkowo** *av* conditionally. **kapać** –*pię* –*pisz* *impf* drip. **poprzednio** *av* previously.

Pytania do Eli: Czy nie przesadzasz-*exaggerate* z bałaganem? Przecież to nie są „goście”, tylko twoi koledzy z uniwersytetu. Czy mieszkanie musi być dobrze posprzątane tylko dlatego, że przychodzi do ciebie parę kolegów, żeby pracować nad jakimś projektem? Co to jest za projekt nad którym pracujecie, i dlaczego koledzy przychodzą właśnie do ciebie, a nie do kogoś innego? Czy nie wystarczy-*be enough*, żeby twój własny pokój był czysty? Czy Konrad nie ma innych walorów, które rekompensują to, że nie dba o czystość i porządek tak samo, jak ty? Na przykład umie naprawiać różne rzeczy w mieszkaniu, tak jak ten kran, którym on teraz jest zajęty. Więcej rzeczy w mieszkaniu należy-*belong* do niego. Na przykład telewizor i stereo, których ty sama używasz cały czas.

Pytania do Konrada: Czy naprawdę masz zamiar pomóc Eli w sprzątnięciu mieszkania po ukończeniu naprawy kranu? Czy naprawa kranu nie może czekać? Dlaczego naprawa tak długo trwa? Co to właściwie jest ten bałagan, o którym Ela tak narzeka? Brudne ubranie? Papiery? Naczynie-*dishes*? Popielniczki-*ash-trays*? Czy to prawda, kiedy ona mówi, że to głównie-*mainly* twój bałagan, a nie jej? Czy sam nie wolisz czystości i porządku? Co zamierzasz zrobić z bałaganem, który pozostanie-*will remain* po naprawie kranu? Czy Ela może ma swoje własne wady-*flaws* charakteru, o których ty nigdy jej nie upominasz-*remind*? Na przykład ona zawsze się spóźnia z opłatą-*payment*] wspólnego rachunku-*bill* za mieszkanie, gaz i telefon.

Pacjent i lekarz

Pacjent pyta lekarza co zrobić, żeby *pozbyć się tasiemca*:

- Proszę przez tydzień jeść ciastka i pić mleko.

Po tygodniu pacjent wraca.

- Panie doktorze, nie pomogło.

- Niech pan pije samo mleko!

Pacjent zrobił, jak mu *radził* lekarz, a tu na drugi dzień tasiemiec wychodzi i pyta:

- A ciastko gdzie?!

pozbyć się –*będę* –*będziesz* *pf +G* get rid of. **tasiemiec** –*mca* *ma* tapeworm. **panie doktorze** *Vocative of pan doktor*. **radzić** –*dzę* –*dzisz* *impf, pf* **poradzić** *+D* advise.

11.C.2. Niech pani usiądzie

In the doctor's office. Please take a seat.

Pacjent(ka): Dzień dobry, Kowalski (Kowalska) jestem. Jestem umówiony (umówiona) u lekarza. Bardzo źle się czuję.

Recepcjonistka: Był pan (Była pani) kiedyś u nas?

Pacjent(ka): Nie, jestem tu pierwszy raz.

Recepcjonistka: To niech pan (pani) usiądzie i wypełni ten formularz.

Pacjent(ka): Czy poczekanie długo potrwa?

Recepcjonistka: Około pół godziny. Czy coś pana (panią) boli w tej chwili?

Pacjent(ka): Tak, gardło, głowa i brzuch.

Recepcjonistka: Niech pan (pani) trochę poczeka, i lekarz niedługo pana (panią) zbada.

Hello, my name's Kowalski. I have an appointment with the doctor. I feel very bad. Have you ever been here before?

No, I'm here for the first time.

Then please have a seat and fill out this questionnaire.

Will the wait last a long time?

Around half an hour.

Does anything hurt you at the moment?

Yes, my throat, head, and my stomach.

Just wait a bit and the doctor will examine you shortly.

11. LEKCJA JEDENASTA

Do zapamiętania:

Bolą mnie głowa i brzuch.
Był pan(i) kiedyś u nas?
Czy coś pana (panią) boli w tej chwili?
Czy poczekanie długo potrwa?
Gardło mnie boli.
Jestem tu pierwszy raz.

Jestem umówiony u lekarza.
Lekarz zaraz pana (panią) zbada.
Niech pan trochę poczeka.
Niech pan(i) usiądzie.
Niech pan(i) wypełnij ten formularz.
Poczekanie potrwa około pół godziny.

Uwagi

The conversation shows several examples of formal imperatives: **niech pan usiądzie** *take a seat*; **niech pan wypełni ten formularz** *please fill out this form*; **niech pan poczeka** *please wait*; see the grammar to this lesson. **cierpliwy** *aj* patient. **niecierpliwy** impatient

dolegać *-a impf +D* ail, afflict. **co panu dolega?** what's bothering you, sir?
lekarstwo *n* medicine
raz *mi* (one) time. **ostatni raz** last time.
pierwszy raz first time.
usiąść *usiądnę, usiądziesz usiadł usiedli pf, impf*
siadać sit down, take a seat
wypełnić *-nię -nisz pf, impf* **wypełniać** fill out

objawy symptoms

kręci mi się w głowie *I'm dizzy*
mam ból głowy *I have a headache*
mam dreszcze *I have the shivers*
mam gorączkę (temperaturę) *I have a fever (a temperature)*
mam zawroty głowy *I'm dizzy*

nie mam apetytu *I don't have any appetite*
niedobrze mi *I feel sick (to my stomach)*
na nic nie mam ochoty *I don't feel like doing anything.*
serce (głowa, brzuch) mnie boli *my heart (head, stomach) hurts*

Pytania

1. Jak myślisz, co dolega panu Kowalskiemu? Co go boli?
2. Czy recepcjonistka jest uprzejma?
3. Gdzie jest lekarz w tej chwili? Jak myślisz, czy on zaraz zbada pana Kowalskiego? Dlaczego tak myślisz? Jak długo pan Kowalski będzie musiał poczekać?
4. Co musi pan Kowalski zrobić zanim lekarz może go zbadać?

5. Czy jesteś teraz, czy byłeś (byłaś) ostatnio chory (chora?) Można powiedzieć, co ci dolegało? Bolało cię coś? Co? Czy często czy raczej rzadko chorujesz?
6. Czy pamiętasz, kiedy ostatni raz byłeś (byłaś) u lekarza? Czy musiałeś (musiałaś) długo czekać? Czy musiałeś (-aś) wziąć jakieś lekarstwa?
7. Czy zwykle czekasz cierpliwie u lekarza?
8. Czy zawsze chodzisz do tego samego lekarza? Co musisz zrobić, jeśli chcesz pójść do specjalisty?

Prawdziwa historia

Pan Juliusz Kowalski umówił się u lekarza, bo ostatnio nie czuje się zbyt dobrze. Boli go gardło, głowa i brzuch. Na początku, kiedy głowa zaczęła go boleć, myślał, że to z *powodu zmiany* pogody, ale kiedy *serce* też zaczęło go boleć, *postanowił* nie *zwlekać* już dłużej z wizytą do specjalisty. Jak zawsze z pierwszą wizytą, czekają go pewne *formalności*. Musi wypełnić różne formularze. Przede wszystkim musi czekać. Sympatyczna recepcjonistka pyta go, czy coś go boli w tej chwili. Prawie wszystko, odpowiada pan Kowalski, przede wszystkim głowa, gardło i brzuch. Recepcjonistka *pociesza* go, mówiąc, że oczekiwanie niedługo *potrwa*. Lekarz niedługo go zbada, ona mówi. Mam nadzieję, myśli pan Kowalski.

z powodu *prep phr +G* on account of. **zmiana** *f* change. **Serce** *n* heart. **postanowić** –*wię* –*wisz pf, impf postanawiać* decide. **zwlekać** –*am* –*asz impf z+l* put off, delay. **formalności** *pl* formalities. **pocieszać** –*am* –*asz* comfort. **potrwać** –*am* –*asz pf* last. **badać** –*am* –*asz impf, pf zbadać* examine, study.

Pytania do pana Kowalskiego: Kiedy ostatni raz był pan u lekarza? Czy naprawdę pan myśli, że trzeba było pójść od razu do specjalisty? Jeśli się okaże, że to jest grypa, czy pan pamięta gdzie czy jak pan nabawił się-*contract* jej? Był pan ostatnio wśród chorych ludzi? Zmierzył-*did you measure* pan temperaturę? Ile stopni pan miał? Czy pana żona myśli, że jest pan hipochondrykiem? Chyba pan po prostu jest lekko przeziębiony. Jeśli lekarz powie, że nic panu nie jest, czy pan pójdzie do innego lekarza po drugą opinię?

Pytania do recepcjonistki: Czy pani lubi swoją pracę? Ilu pacjentów pani przyjmuje codziennie? Czy pani zawsze jest taka uprzejma-*pleasant* dla pacjentów? Czy pani mówi prawdę, czy raczej kłamie-*lie*, kiedy pani mówi, że “lekarz zaraz pana zbada?” Czy lekarz jest teraz z innym pacjentem, czy raczej gra w golfa ze swoimi kolegami, jak zwykle w środę po południu? Jak długo oczekiwanie naprawdę potrwa? Czy pani jest też akredytowaną pielęgniarką czy tylko recepcjonistką? Umie pani pobrać krew-*blood*? Zmierzyć ciśnienie krwi-*blood pressure*?

11. LEKCJA JEDENASTA

11.C. GRAMATYKA

THE IMPERATIVE FORM OF THE VERB. The imperative, or command, form of the verb is an inherently informal means of expression, spoken among close friends and family. Its formation depends on whether the verb has 1.p.sg. in **-ę** (Conjugations 1 and 2) or in **-m** (Conjugations 3 and 4).

1. Verbs with 1st pers. sg. in **-ę** use the stem of the 2nd pers. sg. present, obtained by dropping **-esz**, **-ysz**, or **-isz**.

kończyć: *kończę, kończysz (kończ-ysz)*, imperative **kończ** finish!

kupić: *kupię, kupisz (kup'-isz)*, imperative **kup** buy!

pisać: *piszę, piszesz (pisz-esz)*, imperative **pisz** write!

przestać: *-stanę -staniesz (przestań-esz)*, imperative **przestań** stop!

NOTES:

a. If a verb-stem ends in a kreska consonant (**ć, dź, ń, ś, ź**), the kreska must be reinstated in the spelling:

chodzić: *chodzę, chodzisz (chodź-isz)*, imperative **chodź** come!

dzwonić: *dzwonię, dzwonisz (dzwoń-isz)*, imperative **dzwoń** ring!

iść: *idę, idziesz (idź-esz)*, imperative **idź** go!

usiąść: *usiądem, usiądziesz (usiądz-esz)*, imperative **usiądz** sit down!

b. Sometimes a verb will show a vowel change in the root, with **ę** going to **ą** or **o** going to **ó**:

być: *będę, będziesz (bądź-esz)*, imperative **bądź** be!

otworzyć: *otworzę, otworzysz*, imperative **otwórz** open!

pomóc: *pomogę, pomożesz*, imperative **pomóż** help!

robić: *robię, robisz (rob'-isz)*, imperative **rób** do!

But: **chodzić**: *chodzę, chodzisz (chodź-isz)*, imperative **chodź**.

c. If the verb-stem ends in a consonant plus **ń** or **m'**, the imperative ending will be **-ij**:

wypełnić *-nię -niesz (wypełń-isz)*, imperative **wypełnij** fill out!

zacząć: *zacznę, zaczniesz (zaczń-esz)*, imperative **zacznij** begin!

zamknąć: *zamknę, zamkniesz (zamkń-esz)*, imperative **zamknij** close!

zdjąć: *zdejmę, zdejmiesz (zdejm'-esz)*, imperative **zdejmij** (colloquially: **zdejm**).take off!

d. Exceptional:

Verbs of the **-awać -aję -ajesz** type form imperatives in **-awaj**: **wstawać**: *wstaję, wstajesz* get up, imperative **wstawaj** get up! Also exceptional are:

wziąć: *wezmę, weźmiesz*, imperative **weź** take!

spać *śpię śpisz*, imperative **śpij** sleep!

2. Verbs with 1st pers. sg. in **-m** drop **-ą** from the 3rd pers. pl. (whether in **-ją** or in **-dzą**):

czekać: *czekam, czekasz, 3.pl. czekają (czekaj-ą)*, imperative **czekaj** wait!

pytać: *pytam, pytasz, 3.pl. pytają (pytaj-ą)*, imperative **pytaj** ask!

jeść: *jem, jesz, 3.pl. jedzą (jedz-ą)*, imperative **jedz** eat!

powiedzieć: *powiem, powiesz, 3.pl. powiedzą (powiedz-ą)*, imperative **powiedz** say!

Exceptional:

dać: *dam, dasz, 3.pl. dadzą*, imperative **daj** give!

zrozumieć –*em –esz, 3.p.pl. –eją*, imperative **zrozum** understand!

Illustrated forms are 2.p.sg. The 2.p.pl. imperative is formed from the singular by adding the ending **-cie**: **czekajcie** wait! **idźcie** go! **zamknijcie** shut! (2.p.pl.), etc. The ending **-my** can be added to the singular imperative to form a first-person plural form of exhortation: **czekajmy** let's wait! **pójdźmy** let's go! **otwórzmy** let's open!, etc.

NOTES ON IMPERATIVE USE:

a. To soften its impact, the imperative is often accompanied by the word **proszę** *please*:

Proszę, wejdź! *Please come in.*

Proszę, zamknij drzwi. *Please close the door.*

The use of **proszę** plus the infinitive of the verb creates a relatively stiff and formal command, used for example in an institutional setting:

Proszę nie palić. *Please don't smoke.*

Proszę zamknąć książki. *Please close your books.*

b. Positive commands usually occur in the Perfective aspect, while negative commands usually occur in the Imperfective aspect:

Positive Perfective:

Otwórz okno. *Open the window.*

Przestań palić. *Stop smoking.*

Powiedz coś. *Say something.*

Negative Imperfective:

Nie otwieraj okna. *Don't open the window.*

Nie zamykaj drzwi. *Don't lock the door.*

Nic nie mów. *Don't say a thing.*

This rule also holds for the **proszę**+infinitive construction (above, a):

Proszę to powiedzieć. *Please say that.*

Proszę tego nie mówić. *Please don't say that.*

11. LEKCJA JEDENASTA

c. A negative command in the perfective aspect sounds like a warning:

Nie wypij tego mleka! *Don't drink that milk! (Maybe it's gone bad.)*

d. Depending on the verb, a positive command in the Imperfective aspect can sound either (usually) rude or, with some verbs, inviting. With **siadać** 'sit down' it often sounds inviting:

Siadaj i opowiadaj, co słyszeć u ciebie. *Sit right down and tell me what's new with you.*

e. The imperative of **iść** is used in the sense 'go!', while the imperative of **chodzić** is used in the sense 'come!':

Idź tam! *Go there!*

Chodź tu! *Come here!*

f. The imperatives of **przestać** –*stanę* –*niesz pf* 'stop', **skończyć** –*czę* –*czysz pf* 'finish', and **zacząć** *zacznę* –*niesz pf* 'begin' must be followed by an Imperfective infinitive:

Przestań mi przeszkadzać. *Stop bothering me.*

Skończ naprawiać tę lampę. *Stop repairing that lamp.*

g. THE FORMAL IMPERATIVE. The 2.p.sg. of the imperative should not be used with persons one does not normally address with **ty**. The formal imperative is expressed with the particle **niech** plus **pan (pani)** plus the 3.p.sg. form of the verb. When used positively, the particle **niech** has the sense of polite encouragement, expressed in English by 'why don't you do this'?

Niech pan kupi ten sweter. *Why don't you buy this sweater, sir?*

Niech państwo usiądą. *Why don't you people sit down?*

Niech pani tu poczeka. *Please wait here for a bit, madam.*

First-person singular verb-forms can occasionally occur with **niech**, usually in expressions like **niech pomyśle** *let me think for a moment.*

Przestań mi przeszkadzać. *Stop bothering me.*

SUMMARY: THE PRAGMATIC IMPERATIVE SYSTEM. Because of the use of the particle **niech** with 3rd-person pronouns of polite address, the imperative system in practice appears as follows!

	singular	plural
1st person	---	zróbmy let's do!
2nd person	zrób do!	zróbcie do!
2nd person formal	niech pan(i) zrobi	niech państwo zrobią

VERBS OF DRESSING.

1. Verbs of dressing usually occur reflexively, with **się**, since the action is usually performed on oneself. They include:

ubrać się -biorę -bierzesz pf, impf **ubierać się** get dressed

rozebrać się -rozbiorę -bierzesz pf, impf **rozbierać się** get undressed. take off one's outer garments.

przebrać się -biorę -bierzesz pf, impf **przebierać się** change clothes

Examples:

Zaraz się ubiorę. *I'll get dressed right away.*

Niech się pani rozbierze. *Please take off your coat, madam.*

Już czas się przebierać. *It's time to start getting changed.*

If the verb of dressing is used transitively and not reflexively, it will occur without **się**:

Ubierzmy choinkę! *Let's dress (here: decorate) the Christmas tree!*

2. The verbs for 'put on' and 'take off' an item of clothing are

włożyć -zę -żysz pf, impf **wkładać** put on

zjąć -zdejmię -zdejmiesz pf, impf **zdejmować** -muję -mujesz take off

Niech pan zdejmie płaszcz. *Why don't you take off your coat.*

Nie wkładaj tego okropnego krawata. *Don't put on that awful necktie.*

Włóż swetr, bo jest zimno. *Put on a sweater, for it's cold.*

VERBS OF SITTING DOWN, STANDING UP, LYING DOWN. The verbs for expressing the assumption of a body position, as opposed to being in the position itself, are the following:

positional verb:	position-assuming verb:
siedzieć -dzieć -dzisz <i>siedź!</i> sit	usiąść -usiądę, usiądziesz usiądź!, usiadł, <i>usiedli</i> pf, impf siadać sit down
leżeć -że -żysz <i>leż!</i> lie	położyć się -że -żysz <i>połóż!</i> pf, impf kłaść się <i>kładę, kładziesz kładź, kładł</i> lie down
stać <i>stoję, stoisz</i> <i>stój!</i> stand	wstać -anę -aniesz <i>wstań!</i> pf, impf wstawać -aję -ajesz get up, stand up

The 2.p. imperatives of the positional verbs **siedzieć**, **leżeć**, and **stać** are **siedź**, **leż**, **stój**. They are used in the sense of 'stay seated, keep lying, keep standing'. The imperatives of the action verbs work in combination with aspect choice in the same way as other verbs (positive commands in the Perfective, negative commands in the Imperfective):

11. LEKCJA JEDENASTA

Niech pani usiądzie. *Please take a seat, madam.*

Proszę niech pan tam nie siada. *Please don't sit down there, sir.*

CONNECTING, DISCONNECTING APPLIANCES. Often used with appliances in the sense 'turn on, turn off' are:

włączyć -czę -czysz pf, impf **włączyć** connect, turn on

wyłączyć -czę -czysz pf, impf **wyłączyć** disconnect, turn off

Włącz światło. *Turn on the light.*

Nie włączaj telewizora. *Don't turn on the TV.*

Wyłącz pralkę. *Turn off the washing machine.*

One also encounters **otworzyć** 'open' used with radios and TVs:

Otwórz radio! The radio.

'Turn off the light' is usually

Zgaś światło (from **zgasić** -szę sisz pf extinguish, put out).

Spotkajmy się w parku let's meet in the park. An ad for the Wola Park shopping gallery in Warsaw, and an example of the 1st person plural imperative.

DODATKOWE KAWAŁY O LEKARZACH *additional doctor jokes***Koszmar**-nightmare

Pacjent opowiada psychiatrze o swoich *kłopotach*:

- *Co noc* mam ten sam *koszmar*. Po całym mieszkaniu *goni* mnie teściowa z krokodylem na *smyczy*. Widzę wyraźnie te okropne żółte oczy, *chropowate* czoło, *ostre* zęby...
- To rzeczywiście *brzmi groźnie*.
- Tak, a krokodyl wygląda jeszcze gorzej.

kłopot *mi* problem, trouble. **co noc** every night. **gonić** –*nię* –*nisz* chase. **smycz** *f* leash. **chropowaty** *aj* rough, coarse. **ostry** *aj* sharp. **brzmieć** –*mi us.3.pers.* sound. **groźny** *aj* threatening. **av groźnie**.

Uszko jest najlepsze

Do lekarza psychiatry przychodzi kobieta i mówi:

- Panie doktorze, z moim mężem *dzieje się* coś dziwnego. Kiedy pije kawę, *wpada w szaf* i *zjada* całą filiżankę. Zostawia tylko uszko.
- A to faktycznie dziwne. Uszko jest najlepsze.

lekarz psychiatra *mp* psychiatrist. **dziać się** *dzieje się 3.p. only* go on, happen. **wpadać** –*am* –*asz w+A* fall into. **szaf** *mi* rage. **zjadać** –*am* –*asz* devour. **uszko** –*szek n dim of ucho 'ear' (here:)* handle (of mug or cup). **zostawiać** –*am* –*asz* leave (behind).

Wątroba-liver

Pacjent: - Panie doktorze, tak mnie strasznie *wątroba* boli!

Doktor: - A pije pan?

Pacjent: - Piję, ale nie pomaga!

Liczę barany

Pacjent: - Panie doktorze, jak tylko zaczynam pracę, to zaraz *zasypiam*.

Doktor: - A gdzie pan pracuje?

Pacjent: - W *punkcie skupu*.

Doktor: - A co pan tam robi?

Pacjent: - *Liczę barany*.

zasypiać –*am* –*asz* fall asleep. **punkt skupu** purchase depot. **liczyć** –*czę* –*czysz* count. **baran** *ma* sheep

Przed operacją

Pacjent: - Panie doktorze, czy będzie mnie pan *osobiście* operował?

Doktor: - Tak, lubię *przynajmniej* raz na rok *sprawdzić*, czy jeszcze oś pamiętam.

osobiście *av* personally. **przynajmniej** *av* at least. **sprawdzić** –*dzę* –*dzisz pf* check.

11. LEKCJA JEDENASTA

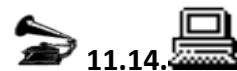
11.C. ĆWICZENIA

11.14 *Give the positive and negative imperative from the 1.p.sg. present, changing the complement where necessary (e.g., put direct objects after negated verbs in the Genitive):*

wkładam marynarkę:

- a. **Włóż marynarkę.** *Put on a sportsjacket.*
- b. **Nie wkładaj marynarki.** *Don't put on a sportsjacket.*

oglądam telewizję, piszę list, ubieram się, rozbieram się, dzwonię po taksówkę, powtarzam lekcję, myję podłogę, gotuję obiad, sprzątam pokój, idę na zajęcia, piję wódkę, uczę się, czytam gazetę, naprawiam lampę, zamykam okno, otwieram puszkę piwa, włączam radio, wyłączam telewizor, śpiewam piosenkę, gram na gitarze, palę papierosa, czekam na znajomą, jem śniadanie, wracam do domu, jadę do Łodzi, zdejmuję koszulę.

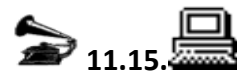

11.14.

11.15. *Give the 2.p.sg. imperative of the following Perfective verbs, in the Perfective aspect. Then give the corresponding negative Imperfective. Practice also in the 1.p.pl.*

- robić to:
- a. **zrób to** *do that (zróbmy to let's do that)*
 - b. nie **rób tego** *don't do that (nie róbmy tego let's not do that)*

czytać to, pić to, iść tam, gotować to, pisać to, jeść to, brać to, pytać o to, śpiewać to, prosić o to, wracać tu, dawać mi to, mówić to, zamykać to, otwierać to, kłaść się.

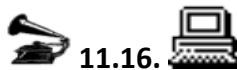

11.15.

11.16. *Imperative of formal address. Change the informal imperative to the formal construction using **niech**, in both positive and negative versions.*

- powiedz coś:
- a. Niech pan(i) **coś powie.** *Why don't you say something.*
 - b. Niech pan(i) **nic nie mówi.** *Don't say anything.*

poczekaj, zapytaj o coś, posłuchaj, pomóż mi, zadzwoń po taksówkę, kup ten płaszcz, przestań palić, otwórz drzwi, wyłącz telewizor, usiądź, zacznij czytać, zdejmij kożuch-sheepskin coat.

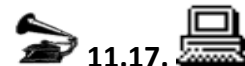

11.16.

11.17. *Negative imperative of verbs of adverse mental state in się, in informal 2.p. plural and masculine personal plural:*

- martwić się: a. Nie **martwcie się!** *Don't worry!*
 b. Niech państwo **się nie martwią!** *Don't worry, people.*

denerwować się, bać się, dziwić się, przejmować się, wstydzić się.

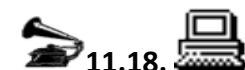

11.17.

11.18. *Turning things on and off.*

- television: a. **Włącz telewizor.** *Turn on the television.*
 b. **Nie wyłączaj telewizora.** *Don't turn off the television.*

radio, light, computer, mikrofon.

11.18.

11.19. *Genitive after negated imperative of włożyć -zę -żysz pf, impf wkładać 'put on' and zdjąć zdjęć, zdejmiesz pf, impf zdejmować -muję -mujesz 'take off'.*

- zielony sweter: a. Włóż **ten zielony sweter.** *Put on that green sweater.*
 b. Nie wkładaj **tego zielonego swetra.** *Don't put on that green sweater.*
 or: a. Zdejmij **ten zielony sweter.** *Take off that green sweater.*
 b. Nie zdejmuj **tego zielonego swetra.** *Don't take off that green sweater.*

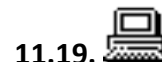
żółty krawat, czarna marynarka, niebieska bluzka, szary płaszcz, fioletowy szalik, pomarańczowa suknia, ohydny-dreadful krawat.

a

b

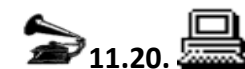

11.19.

11.20. *Formal imperative. Form both positive and negative polite commands:*

- wait here: a. Niech pan(i) tu **zaczeka.** *Wait here.*
 b. Niech pan(i) tu nie **czeka.** *Don't wait here.*

take off your coat, put on your shirt, get dressed, get undressed, change clothes, have a seat, return, lie down, get up, open the window, shut the door.

11.20.

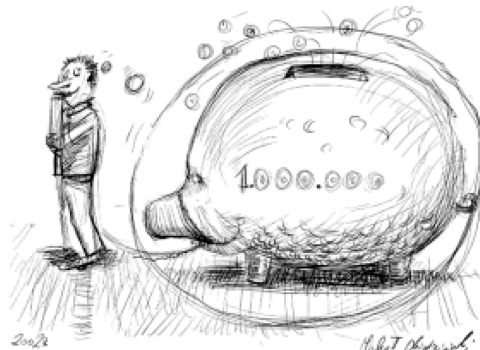
Dziś można wygrać aż 10 milionów złotych

Gdybym był bogaty

Dziś potrójna kumulacja Dużego Lotka i szansa na zgarnięcie 10 mln zł - najwyższej wygranej w historii Totalizatora Sportowego.

Totolotkowych kumulacji jest coraz więcej, ale potrójna - gdy przez kolejne trzy losowania nikt nie trafi „szóstki” - wciąż jest rzadkością. Natomiast poczwórna kumulacja trafiła się dotychczas tylko pięć razy, a najwyższą pulą w historii Totalizatora Sportowego (16 mln zł) podzieliło się w październiku 2000 r. dwóch graczy, którzy trafili „szóstki”. Dotychczas najwyższą wygraną wypłaconą jednej osobie było 9,5 mln zł. Szczęśliwcem był mieszkaniec Głogowa, który we wrześniu 2000 r. jako jedyny trafnie skreślił sześć liczb.

Dwa tygodnie temu, 16 listopada, do grona milionerów dołączył mieszkaniec Warszawy, który

na „szóstkę” totalizator zapłaci 10 mln zł. A jeśli i tym razem znowu nikt nie trafi „szóstki”, to dojdzie do poczwórnej kumulacji, z wygra-

“If I were rich”: Beginning of an article on the largest ever potential winnings in the Polish sports lottery.

11.D.1. Gdybym był bogaty

What would I do if I were rich?

Irek: Co byś zrobiła, gdybyś była bogata
<wygrała na loterii>?

Iwonka: Gdybym była bogata, przestałabym
pracować.

Irek: Naprawdę porzuciłabyś pracę? Co
byś wtedy zrobiła?

Iwonka: Sprzedałabym dom i wyjechałabym
gdzieś za granicę.

Irek: Tak? A co byś robiła za granicą?

Iwonka: Zwiedzałabym różne kraje <miejsca>
i poznawałabym ciekawych ludzi.

Irek: A co, nie ma ciekawych ludzi tutaj u
nas?

What would you do if you were rich <won the
lottery>?

If I were rich I would stop working.

Would you really quit work? What would you
do then?

I'd sell the house and leave for someplace
abroad.

Yes? And what would you do abroad?

I'd visit various countries <places> and meet
interesting people.

What, aren't there interesting people here
with us?

Exercise: Change the roles of the above conversation by switching around the gender roles and making appropriate changes in verb forms.

Do zapamiętania:

Co wtedy zrobić(a)byś?
 Co zrobić(a)byś za granicą?
 Co zrobić(a)byś, gdybyś był(a) bogaty (bogata)?
 Co zrobić(a)byś, gdybyś wygrał(a) na loterii?
 Gdybym był(a) bogaty (bogata), przestał(a)bym pracować.

Gdybym miał(a) pieniądze, kupić(a)bym domek na wsi.
 Porzucił(a)bym pracę i odpoczął(a)bym.
 Poznawał(a)bym ciekawych ludzi.
 Sprzedał(a)bym dom i wyjechał(a)bym gdzieś za granicę.
 Zwiedzał(a)bym różne kraje.

Uwagi

The conversation shows several examples of the conditional mood to express hypothetical situations and actions:

chciał(a)bym *I would like*

był(a)bym *I would be*

porzucił(a)byś *you would quit*

zrobił(a)byś *you would do* **sprzedał(a)bym** *I*

would sell **wyjechał(a)bym** *I would leave*

bogactwo *n* wealth, being rich

ciekawych ludzi interesting people. The Genitive/e-Accusative plural (Les. 12).

Irek affectionate form of **Ireniusz**

Iwonka affectionate form of **Iwona**
loteria *f* lottery. **na loterii** in/on the lottery
odwiedzić *-dzieć –dzisz pf, impf odwiedzać* visit (a person). Compare to **zwiedzić** below.
odwrotnie *av* the other way around
porzucić *-cę -cisz pf* give up, quit (work, smoking, etc.)
wtedy *av* then
wygrać *-am -asz pf, impf wygrywać* win
zwiedzić *-dzieć –dzisz pf, impf zwiedzać* visit (a place). Compare to **odwiedzić** above.

Pytania

1. Co Iwonka by zrobiła, gdyby była bogata? Jak myślisz, co ona robi zawodowo-*professionally*? Co ona zrobiłaby za granicą?
2. Gdybyś ty był(a) Irkiem, co pomyślał(a)byś o pomysłe Iwonki?
3. Czy ciekawych ludzi można też znaleźć u siebie w domu?
4. Gdybyś był(a) Iwonką, jakbyś odpowiedział(a) na ostatnie pytanie Irka?
5. Czy uważasz, że potrzebujesz więcej pieniędzy? Ile pieniędzy trzeba mieć, według ciebie, żeby być naprawdę bogaty? szczęśliwy?

11. LEKCJA JEDENASTA

6. Czy grasz regularnie na loterii? Jak myślisz, czy masz szansę wygrać na loterii? Czy znasz kogoś, kto wygrał na loterii dużą sumę pieniędzy? Lubisz hazard?

7. Co byś zrobił(a), gdybyś wygrał(a) na loterii? Czy porzucił(a)byś pracę? studia? Czy wyjechał(a)byś za granicę? Do jakiego kraju? Co byś wtedy zrobił(a)?

8. Czy bogactwo jest kluczem do szczęścia? Czy może też być odwrotnie?

Prawdziwa historia:

Irek i Iwonka rozmawiają *na temat* pieniędzy. Iwonka ciągle narzeka, że zbyt mało zarabia. Irek *natomiast* jest bardziej *zadowolony* ze swojej obecnej sytuacji. On pyta Iwonkę, co ona by zrobiła, gdyby ona była naprawdę bogata. Iwonka mówi, że *natychmiast* porzuciłaby pracę i wyjechałaby gdzieś za granicę. Nie mówi, do jakiego kraju chciałaby pojechać, ale na pewno gdzieś bardzo daleko. Tam, mówi Iwonka, odwiedzałaby różne kraje i miejsca, i poznawałaby różnych ciekawych ludzi. Irek uważa, że ciekawych ludzi można spotkać *wszędzie*, nawet w *rodzinnym* mieście. Przecież on sam jest ciekawym człowiekiem. Dziwi się, że Iwonka tego nie zauważyła.

na temat *prep phr +G* on the subject of. **natomiast** on the other hand. **zadowolony** *aj z+G* satisfied with. **natychmiast** *av* immediately. **wszędzie** *av* everywhere. **rodzinny** *aj* native.

Pytania do Irka: Co ty byś zrobił, gdybyś był bogaty? Czy potajemnie-*secretly* nie marzysz-*dream* o tym, by być bogaty? Kim jest Iwonka dla ciebie? Starasz się jej podobać? Czy nie byłoby ci żal, gdyby Iwonka wyjechała za granicę bez ciebie? Czy to prawda, że jesteś zadowolony ze swojej pracy? Co właściwie robisz? Czy ta praca jest stała i pewna? Co byś zrobił, gdybyś nagle stracił pracę? Czy sprzedałbyś dom i wyjechałbyś wraz z Iwonką za granicę?

Pytania do Iwonki: Dlaczego pieniądze są dla ciebie takie ważne? Czy pieniądze to jest klucz do szczęścia? Dlaczego jesteś taka niezadowolona ze swojej pracy? Czy po prostu zbyt mało zarabiasz-*earn*? Czy jesteś niedoceniona-*under-appreciated* przez swojego szefa? Co właściwie robisz? Czy pracujesz przy kasie w supermarkecie? Czy zamiast marzyć-*dream* o pieniądzach, nie powinnaś raczej związać-*tie* swój los-*fate* z Irkiem? Przecież on jest ambitny, zdolny, dość przystojny, ma dobrą pracę i wie, czego chce.

w piwnicy in the cellar

11.D.2. Stara walizka

Can I help you with that old suitcase? Where do you want to put it? What's in it?

Zbyszek: Czy chcesz, żebym ci pomógł
wynieść tę starą walizkę <ten stary
kufer>?

*Do you want me to help you carry out that
old suitcase <that old trunk>?*

Gabrysia: Tak, dziękuję, sama nie dałabym
z nią sobie rady. Ona (on) jest bardzo
ciężka (ciężki).

*Yes, thanks, I can't manage it by myself. It's
very heavy.*

Zbyszek: Gdzie chcesz, żebym ci ją <go>
postawił?

Where do you want me to put it for you?

Gabrysia: W piwnicy, jeśli będziesz taki
miły. Weź klucz. Wisi tam przy drzwiach
na gwoździu.

*In the basement, if you'll be so kind. Take
the key. It's hanging there by the door on
a nail.*

Zbyszek: Co masz w tej walizce, cegły?

What do you have in that suitcase? Bricks?

Gabrysia: Nie, stare książki <podręczniki>.

No, old books <textbooks>.

<Zbyszek: Wyrzuć je.

< Throw them out.

Gabrysia: Nie, może ich będę kiedyś
potrzebowała.>

No, I might need them sometime.>

11. LEKCJA JEDENASTA

Do zapamiętania:

Bądź taki miły. Bądź taka miła.
Chcesz, żebym ci pomógł (pomogła)?
Dam sobie radę.
Gdzie chcesz postawić tę walizkę?
Gdzie chcesz, żebym postawił(a) ten kufer?
Klucz wisi na gwoździu.
Może będą ich kiedyś potrzebował(a).

Nie dam sobie rady.
Pomóż mi wynieść ten kufer.
Postaw walizkę w piwnicy.
Ta walizka jest bardzo ciężka.
Weź klucz do piwnicy.
Wyrzuć te stare książki!
Zamknij piwnicę na klucz.

Uwagi

dać *dam, dasz, dadzą pf, dawać daję dajesz*
impf **sobie radę z czymś** *phr* manage with
s.t.

Gabrysia diminutive or familiar form of
Gabriela

gwoździ *gwoździa mi* nail

klucz key to. **na klucz** on lock and key. One
may hear either **klucz od+G** or **klucz do+G**
'key to'

najczęściej *comp av* most often

piwnica *f* cellar. In apartment houses, the
cellar will usually contain locked storage
areas for the use of the tenants.

rupieć *f oft pl NAVpl -ie* trash, junk, stuff
stawiać *-am -asz impf, pf postawić -wię -wisz*
put, place

wyrzucić *pf, impf wyrzucać* throw out
zamknięty *aj* locked, closed, shut

Zbyszek diminutive or familiar form of
Zbigniew

Pytania

1. Co Gabrysia robi? Co interesuje Zbyszka? Czy Gabrysia da sobie radę z tą walizką? Dlaczego ta walizka jest taka ciężka?
2. Gdzie Gabrysia chce, żeby Zbyszek postawił tę walizkę? Gdzie jest klucz do piwnicy?
3. Jak myślisz, co jeszcze Gabrysia może mieć w piwnicy?
4. Dlaczego Gabrysia po prostu nie wyrzuci tych starych książek?
5. Czy często prosisz innych o pomoc, czy najczęściej dajesz sobie radę?
6. Czy masz piwnicę? Jak ona wygląda? Co w niej masz? Czy ona jest zamknięta na klucz? Jeśli nie masz piwnicy, to gdzie masz swoje rupiecie? W garażu?
7. Czy trudno ci wyrzucać rzeczy, kiedy już są ci niepotrzebne? Czy zatrzymujesz używane-used podręczniki ze swoich dawnych zajęć?

Prawdziwa historia

Zbyszek odwiedza Gabrysię bez *uprzedzenia*. Ona *przyjmuje* go dość grzecznie, ale nie przestaje *krzątać się* po mieszkaniu. Zbyszek siedzi w krześle w kuchni i patrzy, jak Gabrysia pracuje. Ona robi *wiosenne porządki*, i teraz ma pełną walizkę gotową *do wyniesienia* z domu. Zbyszek widzi, że walizka jest ciężka, i że Gabrysia sama nie da sobie z nią rady, więc *oferuje* swoją pomoc. Gabrysia jest bardzo *wdzięczna*. Prosi, żeby on wyniósł walizkę i postawił ją w piwnicy, gdzie ona ma różne inne rzeczy, które nie są jej w tej chwili potrzebne. Ona wskazuje klucz do piwnicy, który wisi na gwoździu. On pyta ją, co ona ma w tej walizce, co jest takie ciężkie. Stare książki, mówi Gabrysia. Trzeba je wyrzucić, mówi Zbyszek, ale Gabrysia nie zgadza się. Ona ma trudności z wyrzuceniem czegokolwiek, a przede wszystkim starych książek. Ona *łudzi się*, myśląc, że kiedyś ich będzie potrzebowała.

uprzedzenie *n* forewarning. **przyjąć** –*jmę –jmiesz pf, impf przyjmować* –*muję –mujesz receive, accept. krzątać się* –*am –asz bustle. wiosenne porządki pl* spring cleaning. **do wyniesienia** *phr* for carrying out. **oferować** –*ruję –rujesz offer. wdzięczny aj* thankful. **wskazać** –*zę –żesz pf, impf wskazywać* –*zuję –jesz indicate. trudność f* difficulty. **łudzić się** –*dzę –dzisz impf* deceive o.s.

Pytania do Zbyszka: Który jest dzień? Która jest godzina? Mieszkasz tu blisko? Masz zwyczaj odwiedzania znajomych bez uprzedzenia? Nie masz komórki, żeby ich poinformować, że przychodzisz z wizytą? Dlaczego akurat odwiedzasz Gabrysię w tej chwili? Czy masz prawo ją krytykować, kiedy nie chce wyrzucić starych książek? Co sam masz w swojej piwnicy? Chyba takie same stare książki, jak ona. A stary rower? Zepsuty telewizor? Zabawki-*toys* z twojego dzieciństwa-*childhood*? Zeszyty ze studiów? Stare ubranie które już jest za małe? Kiedy ty ostatni raz sprzątałeś dom? piwnicę? Co masz w piwnicy, czego nigdy nie używasz i co powinieneś wreszcie wyrzucić? Masz tam jakieś tajemnice? Czy oczekujesz, że Gabrysia teraz zrobi ci coś do jedzenia?

Pytania do Gabrysi: Ile razy w roku robisz gruntowne-*fundamental* sprzątanie? Co wtedy robisz? Myjesz okna? Sprzątasz pod łóżkiem i nad regałami? Czyścisz wewnątrz-*inside* lodówki? Wywracasz-*turn over* wszystkie szuflady i uporządkowujesz je? Skąd znasz Zbyszka? Czy często zwracasz się do niego, kiedy potrzebujesz pomocy? Czy jesteś taką osobą, która gromadzi-*accumulates* rzeczy, zamiast je wyrzucać? Co robisz ze starą odzieżą-*clothing*, o której wiesz, że już nigdy jej nie będziesz jej nosił(a)? Czy grzebiesz się-*rummage* w kontenerze na śmieci-*trash bin* swoich sąsiadów, szukając ciekawych rzeczy? Jeśli tak, to co ciekawego tam ostatnio znalazłaś? Czy masz zamiar oferować Zbyszkowi obiad w zamian-*exchange* za jego "pomoc"?

11. LEKCJA JEDENASTA

11.D. GRAMATYKA

CONDITIONAL MOOD. The conditional mood is used to express the conditional sense which, in English, is expressed with "would, could, should, might". Additionally, the conditional is used to refer to contrary-to-fact situations, and is required in clauses after verbs expressing desires, wishes, commands, and requests. The conditional is also used in clauses of purpose.

1. EXAMPLES IN THE SENSE OF 'WOULD', 'COULD', 'MIGHT':

Mógłbyś (mogłabyś) mi pomóc. *You could/might help me.*

Chciał(a)byś coś zjeść? *Would you like to eat something?*

Wolał(a)bym nic nie mówić. *I'd prefer not to say anything.*

2. CONDITIONALS IN CONTRARY-TO-FACT USE:

Gdybym był(a) bogaty (bogata), nie musiał(a)bym pracować. *If I were rich, I wouldn't have to work.*

Gdybym miał(a) dobrą ofertę, sprzedał(a)bym dom. *If I had a good offer, I'd sell the house.*

Chętnie bym ci pomógł (pomogła), gdybym nie był(a) zajęty (zajęta). *I'd gladly help you if I weren't busy.*

3. CONDITIONAL AFTER VERBS OF DESIRE AND REQUEST:

Chcesz, żebym ci pomógł (pomogła)? *Do you want me to help you?*

Oni proszą, żebyśmy przyszli o piątej. *They are asking that we come at five.*

Wolę, żebyś tu została. *I prefer that you stay here.*

The Polish conditional after verbs of wanting is often matched in English by the 'for someone to do something' construction. See

Mama chce, żeby Ewa więcej jej pomagała.

Mother wants for Ewa to help her more.

4. CONDITIONAL IN PHRASES OF PURPOSE:

Zrobię to za ciebie, żebyś mogł(a) trochę odpocząć. *I'll do that in place of you so that you might rest a bit.*

Zadzwoń mu, żeby wiedział, że zaraz tam będziemy. *I'll call him so that he knows we'll be right there.*

In case the subject of the main verb and the verb of purpose have the same subject, the infinitive takes the place of the conditional form. This use of **żeby** is often preceded by **po to** 'so that'

Pracuję po to, żeby mieć pieniądze. *I'm working in order to have money.*

5. CONDITIONAL OF VAGUENESS OF IMPRESSION. The conditional is often used instead of an indicative phrase after verbs of negative thought, feeling, or perception to lend a sense of vagueness or indefiniteness to the thought or impression:

Nie sądzę, żeby ona zrozumiała, co masz na myśli. *I don't think she'd understand what you have in mind.*

Boję się, żeby on nie zdradził mojej tajemnicy. *I'm afraid lest he betray my secret.*

Nie oczekuję, żeby oni tak chętnie przyjęli twoje zaproszenie. *I don't expect that they would accept your invitation so eagerly.*

In all of these instances, an indicative complement would also be possible, for example:

Nie oczekuję, że oni tak chętnie przyjmą twoje zaproszenie. *I don't expect that they'll accept your invitation so eagerly.*

THE FREQUENCY OF THE CONDITIONAL. The conditional mood is extremely common in colloquial Polish in uses 2, 3, 4, and 5 above. By contrast, its use in the expression of 'would', 'could', 'might' (usage 1 above) is much less frequent than in English, non-conditional expressions being used instead. For example, **Wolę nic nie mówić.** *I prefer not to say anything* is normally preferable to **Wolą(a)bym nic nie mówić** *I would prefer not to say anything*. Importantly, Polish uses the future indicative, and not the conditional, in sentences like the following, where *would* is required by English sequence-of-tense rules in reported speech:

He said he would be late. **On powiedział, że będzie spóźniony.**

FORMATION OF THE CONDITIONAL. The formation of the conditional is quite simple. It is formed by attaching the past tense verb endings (-m -ś -o -śmy -ście -o) to the conditional particle **by**. The resulting forms **bym, byś, by, byśmy, byście, by** may be attached either to the 3rd.pers. past form of the verb or to some earlier item in the sentence, especially a conjunction.

Here are the conditional forms of **dać** *dam, dasz, dadzą* pf give

Singular

	masc.	fem.	
1.p.	dałbym	dałabym	<i>I would give</i>
2.p.	dałbyś	dałabyś	<i>you-sg. would give</i>
3p.	dałby	dałaby	<i>he/she would give</i>

neuter: **dałoby** *it would give*

11. LEKCJA JEDENASTA

Plural

	masc. pers. pl.	other pl.	
1.p.	dalibyśmy	dałybyśmy	<i>we would give</i>
2.p.	dalibyście	dałybyście	<i>you-pl. would give</i>
3.p.	daliby	dałyby	<i>they would give</i>

Here are the conditional forms of **chcieć** *chcę, chcesz* want:

Singular

	masc.	fem.	
1.p.	chciałbym	chciałabym	<i>I would want</i>
2.p.	chciałbyś	chciałabyś	<i>you-sg. would want</i>
3p.	chciałby	chciałaby	<i>he/she would want</i>

neuter: **chciałoby** *it would want*

Plural

	masc. pers. pl.	other pl.	
1.p.	chcielibyśmy	chciałybyśmy	<i>we would want</i>
2.p.	chcielibyście	chciałybyście	<i>you-pl. would want</i>
3.p.	chcieliby	chciałyby	<i>they would want</i>

Here are the conditional forms of **pomóc** *pomogę, pomożesz* pf help:

Singular

	masc.	fem.	
1.p.	pomógłbym	pomogłabym	<i>I could help</i>
2.p.	pomógłbyś	pomogłabyś	<i>you-sg. could help</i>
3p.	pomógłby	pomogłaby	<i>he/she could help</i>

neuter: **pomógłby** *it would help*

Plural

	masc. pers. pl.	other pl.	
1.p.	pomoglibyśmy	pomogłybyśmy	<i>we could help</i>
2.p.	pomoglibyście	pomogłybyście	<i>you-pl. could help</i>
3.p.	pomogliby	pomogłyby	<i>they could help</i>

When **by** is attached to another word, it is usually to a subordinating conjunction such as **że** *that*, **gdy** *if*, or **jeśli** *if*:

Singular

	masc.	fem.	
1.p.	gdybym pomógł	gdybym pomogła	<i>if I were to help</i>
2.p.	gdybyś pomógł	gdybyś pomogła	<i>if you-sg. were to help</i>
3.p.	gdyby pomógł	gdyby pomogła	<i>if he/she were to help</i>
	neuter: gdyby pomogło <i>if it would help</i>		

Plural

	masc. pers. pl.	other pl.	
1.p.	gdybyśmy pomogli	gdybyśmy pomogły	<i>if we were to help</i>
2.p.	gdybyście pomogli	gdybyście pomogły	<i>if you were to help</i>
3.p.	gdyby pomogli	gdyby pomogły	<i>if they were to help</i>

NAMES OF COUNTRIES. Most names of countries are regular nouns, usually of feminine gender and declension: **Albania**, **Ameryka**, **Anglia**, **Australia**, **Białoruś** *Belarus*, **Chorwacja** *Croatia*, **Dania**, **Finlandia**, **Francja**, **Grecja**, **Hiszpania**, **Holandia**, **Irlandia**, **Japonia**, **Kanada**, **Korea**, **Litwa**, **Norwegia**, **Rosja**, **Rumunia**, **Slowenia**, **Słowacja**, **Szkocja**, **Szwajcaria**, **Szwecja** *Sweden*, **Ukraina**, **Serbia**—to mention most European countries and some others. Of these, **Białoruś**, **Litwa** *Lithuania*, **Ukraina** take the preposition **na**: **na Ukrainie** *in Ukraine*. Most country-names take **w**: **w Kanadzie** (but: **we Francji**). **Słowacja** can take either **na** or (politically correctly) **w**. Some country-names are plural in form and may have irregular endings:

country name:	location:	to or from:
Niemcy <i>Germany</i>	w Niemczech	do/z Niemiec
Chiny <i>China</i>	w Chinach	do/z Chin
Czechy <i>Bohemia</i>	w Czechach	do/z Czech
Węgry <i>Hungary</i>	na Węgrzech	na Węgry/z Węgie
Włochy <i>Italy</i>	we Włoszech	do/z Włoch

Strictly speaking, **w Czechach** refers to the Bohemian part of the **Republika Czeska** *Czech Republic* (the other part being **Morawy** *Moravia* (**na Morawach**)). The United States is (are) also plural:

Stany Zjednoczone **w Stanach Zjednoczonych** **do Stanów Zjednoczonych.**

Colloquially, one drops **Zjednoczone** and simply says **w Stanach** *in the States*; **do/ze Stanów** *to/from the States*.

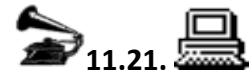
11. LEKCJA JEDENASTA

11.D. ĆWICZENIA

11.21. *Keys to various places.*

piwnica: Daj mi klucz do (or: od) **piwnicy**. *Give me the key to the cellar.*

samochód, gabinet, walizka, kuf(e)r, garaż, biurko, szafa, dom, mieszkanie.

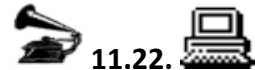
11.21.

11.22. *From the 1.p.sg. perfective future to the conditional, plus review of the imperative.*

pójdę: a. **poszedłbym (poszłabym)** *I would go.*

b. **pójdź**

zrobię, zaśpiewam, zjem, ugotuję, napiszę, pomogę, spędzę, sprzedam, wrócę.

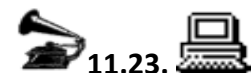
11.22.

11.23. *From the indicative to the conditional, with and without **gdy** if:*

chcesz: a. **chciał(a)byś** *you'd want*

b. **gdybyś chciał(a)** *if you'd want*

możesz, masz, jesteś, musisz, prosisz, zrozumiesz, zrobisz, ugotujesz, napiszesz, pojedziesz, zjesz, pójdiesz, zapomnisz.

11.23.

11.24. *Conditional after verbs of desire, plus review of the imperative. Make necessary adjustments according to the cue:*

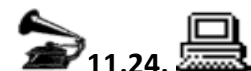
wyrzucić te książki:

a. Chcę, żebyś **wyrzucił(a) te książki**. *I want you to throw those books away.*

b. Czy chcesz, żebym **wyrzucił(a) te książki**? *Do you want me to throw those books away?*

c. **Wyrzuć** te książki. *Throw those books away!*

pomożesz mi? zaśpiewasz coś? kupisz ten sweter? przestaniesz palić? zamkniesz książkę? zaczniesz lekcję? zadzwonisz do dyrektora? wrócisz do domu? otworzysz drzwi? spędzisz ze mną trochę czasu? postawisz kufer w piwnicy? sprzedasz samochód? porzucisz pracę?

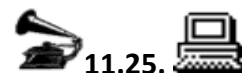
11.24.

11.25. *More conditionals after verbs of desire:*

Jarek, naprawić pralkę

- a. **Jarek** chce, żebym **naprawił** dla **niego pralkę**. *Jarek wants me to fix the washing machine.*
- b. Chcę, żeby **Jarek naprawił** dla **mnie pralkę**. *I want Jarek to fix the washing machine.*
- c. **Jarek** chce żebyśmy **naprawili pralkę** razem. *Jarek wants for us to fix the washing machine together.*

Maria, pójść po piwo; rodzice, kupić nowy dom; Jadzia, przestać palić; Zosia, wrócić do domu; Zygmunt, wynająć dom letniskowy; Paweł, spędzić wakacje w domu.

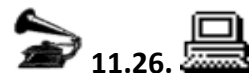
11.25.

11.26. *Converting from the imperative to the conditional:*

Adam, Ewa: Pośpiesz się!

- a. **Adam poprosił Ewę, żeby się pośpieszyła**. *Adam asked Ewa to hurry up.*
- b. **Ewa poprosiła Adama, żeby się pośpieszył**. *Ewa asked Adam to hurry up.*

Jola, Jarek: Nie denerwuj się! Feliks, Iwona: Pomóż mi! Marta, Mariusz, Otwórz okno! Konrad, Karolina: Zamknij drzwi! żona, mąż: Poczekaj chwilę! Piotr, Paulina: Zrób mi przysługę-*favor!*

11.26.

11.27. *Contrary-to-fact conditional. Fill out the following sentence beginning with (the model gives only a suggestion):*

Gdybym był bogaty (bogata), ... **nie musiał(a)bym tak ciężko pracować**. *If I were rich, I wouldn't have to work so hard.*

Gdybym miał(a) pieniądze, ... Gdybym sprzedał(a) swój dom, ... Gdybym wstał(a) wcześniej, ...
Gdybym miał(a) psa, ... Gdybym kupił(a) ten samochód, ... Gdybym się pośpieszył(a), ...

11.28. *Answer the questions: Co byś zrobił(a), ... What would you do if...?*

gdybyś był kobietą (była mężczyzną); gdybyś zobaczył(a) Elvisa Presleya przy stole obok; gdybyś spotkał(a) w lesie (**las forest, w lesie**) dużego nieździewia (**niedźwiedź ma bear**); gdybyś wygrał(a) fortunę; gdybyś znalazł(a) się w Polsce? gdybyś znalazł(a) się na księżycu (**księżyc mi moon**)?

11. LEKCJA JEDENASTA

An old Polish Nysa van, converted to a camping car (taken from an internet sales ad).

11.E. Wóz kempingowy

A difficult choice. Should I sell the the Jag or the boat?

Artur: Co byś zrobiła na moim miejscu?

Aldona: Co masz na myśli?

Artur: Pytam, czy sprzedałabyś jaguara <mercedesa>, czy żaglówkę? Muszę sprzedać albo jedno, albo drugie <bo potrzebuję pieniędzy>.

Aldona: To nie jest trudny wybór. Ja na twoim miejscu sprzedałabym i jedno i drugie, i kupiłabym wóz kempingowy.

Artur: Dziękuję za wspaniałą radę.

Aldona: Nie ma za co. A propos, ile byś chciał za tego jaguara <mercedesa>?

What would you do in my place?

What do you have in mind?

Should I sell my Jaguar<Mercedes>, or my sailboat? I have to sell either one or the other <because I need the money>.

That's not a tough choice. In your place I'd sell both one and the other and buy a camper <camping car>.

Thanks for the great advice.

Don't mention it. By the way, how much would you want for the Jaguar <Mercedes>?

Exercise: Change the roles of the conversation by switching around the gender roles and making appropriate changes in verb forms.

Do zapamiętania:

Co byś zrobił(a) na moim miejscu?
 Co masz na myśli?
 Czy powinienem (powinnam) sprzedać
 samochód, czy żaglówkę?
 Czy sprzedasz mi swojego jaguara?
 Dziękuję za wspaniałą radę .
 Ile byś chciał(a) za mercedesa?

Ja na twoim miejscu kupił(a)bym wóz
 kempingowy.
 Ja sprzedał(a)bym i jedno, i drugie
 Muszę sprzedać albo jedno, albo drugie.
 Nie ma za co.
 To nie jest trudny wybór.

Uwagi

i jedno, i drugie both one thing and the other
jaguar *ma* jaguar (the animal and the car),
mercedes Mercedes. Polish brand names are
 not capitalized as they are in English.
 Masculine-gender brand names tend to be
 treated as animate. Hence **mam mercedesa** /
have a Mercedes (Mercedes was originally
 the name of the manufacturer's daughter).
miejsce *n* place. **na moim miejscu** *phr* in my
 place

myśl *f* thought. **mieć na myśli** have in mind
sprzedać [^]*dać pf, impf* **sprzedawać** -*daję*
 -*jesz* sell
wdzięczny *aj za+A* thankful for **wóz**
kempingowy camping car
wybór -*oru mi* choice
za *prep+A* for (in the sense 'pay for, thank for,
 buy for', etc.); also in the sense 'in someone's
 place'
zabytkowy *aj* historic, antique.

Pytania

1. Przed jakim wyborem stoi Artur? Jak myślisz, dlaczego on stoi przed takim wyborem? Dlaczego on potrzebuje pieniędzy? Co on prawdopodobnie zrobi?
2. Czy rady Aldony są dobre? Jak myślisz, czy Artur jest naprawdę wdzięczny za jej rady?
3. Czy Aldona naprawdę interesuje się jaguarem?
4. Co ty byś zrobił(a) na miejscu Artura?
5. Ile ty byś mu dał(a) za jego starego zabytkowego jaguara rocznika 1953?
6. Czy ty masz przed sobą jakiś trudny wybór? Czy można zapytać, jaki?
7. Czy masz żaglówkę? Umiesz pływać żaglówką? Masz samochód sportowy? Chciał(a)byś mieć zabytkowego jaguara?
8. Czy chciał(a)byś mieć wóz kempingowy? Dlaczego? A może już masz wóz kempingowy?
9. Masz coś wartościowego-*valuable*, co powinieneś (powinnaś) sprzedać? Co? Ile byś chciał(a) za nie?

11. LEKCJA JEDENASTA

Prawdziwa historia

Artur pyta Aldonę o jej rady. On stoi przed problemem, a właściwie przed wyborem. On ma pewne problemy finansowe. Nie *jest w stanie* już *utrzymywać* i swojej dwudziestometrowej żaglówki i swojego starego zabytkowego samochodu, Jaguara roku tysiąc dziewięćset pięćdziesiątego trzeciego (1953), który ciągle potrzebuje *naprawy*, i części zamienne dla którego są drogie i trzeba najczęściej sprowadzić zza zagranicy. Aldona nie interesuje się specjalnie ani żaglówkami, ani starymi samochodami. Ona najchętniej kupiłaby wóz kempingowy i podróżowałaby *nim* po całej Europie. Daje więc Arturowi *szczerą* odpowiedź: sprzedaj obydwie i kup sobie wóz kempingowy. Artur nie jest *zachwycony* takimi radami. Po *namyśle* Aldona pyta Artura, ile by on chciał za tego jaguara. Może ona jednak chciałaby go kupić. Zresztą zawsze chciała mieć jaguara.

być w stanie *phr* be able. **utrzymywać** –*muję –mujesz* maintain. **zabytkowy** *aj* historic. **naprawa** *f* repair. **część zamienna** spare part. **sprowadzić** –*dzę –dzisz pf, impf* **sprowadzać** bring in, import. **nim** *Instr. of on*, here referring to **wóz kempingowy**. **szczerzy** *aj* sincere. **zachwycony** *aj* +*I* enthralled. **namysł** *mi* a moment's thought.

Pytania do Artura: Po co chcesz sprzedać jaguara i żaglówkę? Masz jakieś kłopoty finansowe? Można zapytać jakie? Gdzie jaguar obecnie stoi? W garażu? Obok domu? Na trawniku-*lawn* przed domem? Czy on dobrze działa? Czy on dobrze się zapala-*start up* kiedy jest zimno? Gdybyś miał wybór, to którą z tych dwóch rzeczy najchętniej byś sprzedał? Jak myślisz: ile byś otrzymał-*would you receive* za jaguara? Trzydzieści tysięcy dolarów? Mniej? Więcej? A za żaglówkę? Co mógłbyś kupić za taką sumę? Czy wóz kempingowy jest dla ciebie obiecującą-*promising* propozycją? Dlaczego (nie)?

Pytania do Aldony: Czy lubisz udzielać-*give, impart* rad? Czy chętnie słuchasz rad innych osób? Czy naprawdę interesujesz się jaguarem Artura? Czy bardziej atrakcyjna dla ciebie nie będzie żaglówka? Czy umiesz żaglować? Czy nie żartujesz z pomysłem wozu kempingowego? Gdzie byś podróżowała, gdybyś miała taki wóz? Do parków narodowych? Sama? Co byś zrobiła wtedy ze swoimi dwudziestoma kotami i piętnastoma psami? Zabrałabyś je ze sobą? Zostawiłabyś je w domu pod opieką swojej starej matki? Co byś zrobiła z tym jaguarem kiedy nie podróżujesz nim? Przecież nie wolno zostawić takiego wozu na ulicy. Nie byłoby lepiej wymyślić coś bardziej praktycznego?

11.E. GRAMATYKA

SUMMARY: EXPRESSIONS OF OBLIGATION: EXPRESSING 'SHOULD', 'OUGHT', 'MUST', 'SUPPOSED TO'. English expressions of obligation convert fairly straightforwardly into Polish. As in English, the notions 'ought', 'should', 'supposed to' are close and often interchangeable.

1. An all-purpose way for expressing 'should' and 'ought' is **trzeba** *one must* plus an infinitive, without any subject. The subject of the expression is implied by the context:

Trzeba tam pójść. *One should go there. (We should go there, you should go there, etc.).*

Trzeba się śpieszyć. *One should hurry. (We should hurry, you should hurry, etc.).*

The past or future of this construction adds **było** or **będzie**:

Trzeba było coś powiedzieć. *One should have said something.*

Trzeba będzie się zdecydować. *One is going to have to make a decision.*

The syntax of **można** *one can, one may, one might* is similar to that of **trzeba**:

Można zawsze zapytać. *One can always ask.*

Można wejść? *May one enter?*

Można było tego nie mówić. *One might not have said that.*

2. 'Should' and 'ought' with moral overtones are usually rendered with the half-verb, half adjective **powinien, powinna** *ought*. An expression using **powinien, powinna** can almost always be used instead of the construction with **trzeba**. Here are the forms:

Sg.	masc.	fem.	masc.pl.	other pl.
1.p.sg.	powiniennem	powinnam	powinniśmy	powinniśmy
2.p.sg.	powinieneś	powinnaś	powinniście	powinniście
3.p.sg.	powinien	powinna	powinni	powinny.
	neuter: powinno			

Powinieneś mu pomóc. *You-masc. ought to help him.*

Ona powinna być w domu. *She ought to be at home.*

In the past tense, the use of 3rd-person past forms of **być** is optional:

Nie powinienem (był) tego mówić. *I shouldn't have said that.*

Powinniście (byli) słuchać uważniej. *You should have listened more attentively.*

3. 'Must' and 'have to', expressing external compunction, can usually be expressed with **musieć** *-szę, -sisz* 'must, have to':

11. LEKCJA JEDENASTA

Muszę być w domu o dziesiątej. *I have to be at home at 10:00.*

Musisz mi pokazać, jak to zrobić. *You have to show me how to do that.*

This verb forms the past and future tense like any other verb:

Musiałem coś pokręcić. *I must have mixed something up.*

Będiesz musiała powtórzyć cały semestr. *You will have to repeat the entire semester.*

4. 'Supposed to' and other senses of social obligation are often expressed with **mieć mam, masz** 'have', which also sometimes corresponds to English 'have to':

Gdzie mam na ciebie czekać? *Where am I supposed to wait for you?*

Masz tu zostać. *You are to stay here.*

Miałem załatwić jakąś sprawę w mieście. *I had to take care of some business in town.*

In the future tense, one would use **musieć**:

Będę musiał(a) załatwić jakąś sprawę w mieście. *I will have to take care of some business in town.*

In sum, leaving **trzeba** aside, here are the most reliable Polish correspondents to English expressions of obligation (use these correspondences in exercises to this lesson):

English:	Polish:
must, have to	musieć <i>muszę, musisz</i>
should, ought	powinien(em), powinna(m) <i>etc.</i>
supposed to	mieć <i>mam, masz</i>

11.E. ĆWICZENIA

11.29. *Sell one and buy the other.*

dom, mieszkanie: a) **Sprzedam dom i kupię mieszkanie.** *I'll sell the house and buy an apartment.*

b) **Sprzedam(a)bym dom i kupię(a)bym mieszkanie.** *I'd sell the house and buy an apartment.*

kot, pies; gitara, klarnet; rower, motocykl; samochód, żaglówka; jaguar, mercedes (NB: animate).

11.30. *Modal Expressions. Translate into Polish, using recommended correspondences other than **trzeba**. Then use **trzeba** in the same construction.*

You should write home more often: **Powinnaś częściej pisać do domu.**
(**Trzeba częściej pisać do domu.**)

a. We ought to hurry.	h. They (masc. pers. pl.) are supposed to wait here for us.
b. I have to be at home at 5:00.	i. He ought to be more patient.
c. You (sg. fem.) should help me.	j. You should study more.
d. You- <i>pl</i> ought to help us.	k. I am supposed to work on Saturday.
e. I ought to ask her.	l. We have to run (lecieć).
f. You should read that book.	
g. She must be at home at this time.	

11.31. *Statements and responses. Translate and practice developing into longer conversations.*

1. Do you want me to help you?

Thanks, I'll manage.

5. Do you stay there often?

Mainly in the spring and summer.

2. I'd like to be rich.

What would you do if you were rich?

6. How much would you want for the Jaguar?

That's a tough question.

3. Can you help me?

What do you have in mind?

7. Where's the key to the basement.

It's hanging there on a nail.

4. What would you do in my place?

I'd sell my sailboat.

11. LEKCJA JEDENASTA

8. Thanks for the advice.
Don't mention it.

9. Where are you spending (your) vacation?
Either in the mountains or by the sea.

10. Where are you going for (your)
vacation?
Either to the mountains or to the sea.

11. I like the sea.
I like the sea, but I don't like the sun.

12. Guests are coming, and this is our
mutual apartment.
But they're your friends, not mine.

13. We have a vacation house by the sea.
Do you often stay there?

14. I like the sea, but I don't like the sun.
How can one like the one without the
other?

15. Hurry up or we'll be late.
Don't worry, we have lots of time.

16. What would you do if you were rich?
I'd stop working and buy a house abroad.

17. Help me.
You see that I'm repairing this lamp.

18. We are always late.
You always say that, but we are never late.

19. Where do you want me to put this
suitcase?
In the basement.

20. What time does the train to Poznań
leave?
At a quarter till seven.

21. What will the weather be like
tomorrow?
Sunny and warm.

22. You should throw out those books.
No, I might still need them.

23. I have an appointment with the doctor.
The doctor will examine you right away.

24. Does something hurt you at the
moment?
Yes, my head, throat, and stomach.

25. Everything hurts me.
The doctor will examine you shortly.

26. I'm here for the first time.
Then you will have to fill out this form.

27. How long will the wait be?
About half an hour.

11.32. *Fill in the blanks.*

1. --- być bogaty (-a).
I would like	19. --- będę gotowy.
In a moment
2. Co masz ---?
in mind	20. --- sprzedać jaguara.
I ought
3. Co byś zrobił(a) ---?
in my place	21. Gdzie mam --- czekać?
for you
4. Daj klucz ---.
to the cellar	22. Jadę --- poza miasto.
for a couple of weeks
5. Dziękuję za ---.
advice	23. Jedziemy --- nad jezioro.
on an outing
6. Jesteśmy tam przeważnie ---.
in the winter	24. --- wejść?
May one
7. Mam alergię ---.
to the sun	25. Nasz dom stoi ---.
by the river
8. Pomóż mi ---.
carry out this trunk	26. --- okna.
don't open
9. Lepiej czekaj na mnie ---.
in a different place	27. --- tego powiedzieć.
I shouldn't have
10. Lubię ---.
to swim	28. Nie --- drzwi.
shut
11. Mamy ---.
a lot of time	29. Ona powinna być w domu ---.
at this time
12. Muszę sprzedać ---.
one or the other	30. Oni mieszkają ---.
outside town
13. Nie zdążymy ---.
to the movie	31. --- mu pomóc.
You ought
14. Nie wiem, ---.
what you're getting at	32. Pracuję, --- mieć pieniądze.
in order to
15. --- posprzątać mieszkanie.
Help me	33. Proszę ---!
enter
16. Przestań --- tę lampę.
repairing	34. Przestań ---.
smoking
17. Wyjadę --- na parę tygodni.
to the seaside	35. Spędzamy wakacje ---.
abroad
18. Wyjechałabym ---.
abroad	36. Wracamy ---.
from the sea

11. LEKCJA JEDENASTA

37. **Byłam umówiona** ---.

with the doctor

39. **Niech pan** ---.

take off your hat

40. **Doktor zaraz pana** ---.

will examine

41. **Niech pani** ---.

have a seat

shut the window

43. **Mam pracować** ---.

on Sunday

44. **Niech pani** --- **ten formularz.**

fill out

45. **Czy to będzie** ---?

hurt

46. **Jestem tu** ---.

for the first time.

11.33. Vocabulary in a grammatical context. Replace the word or phrase with another word or phrase that fits grammatically and logically into the context. Use this as a test of vocabulary; i.e., do not search earlier in the lesson or in a dictionary for possible answers.

1. Dzień jest **piękny**.

2. Dzisiaj jest **ciepło**.

3. Jest mi **przykro**.

4. Spędzamy wakacje nad **morzem**.

5. Mieszkamy w **Polsce**.

6. Jedziemy do **Warszawy**.

7. Wracamy znad **morza**.

8. Jedziemy razem z naszymi **kolegami**.

9. Pociąg przyjedzie **za kwadrans dwunasta**.

10. Kiedy ostatni goście **wyszli**?

11. Jurek przyszedł o **piątej**.

12. Jesteśmy tam przeważnie **latem**.

13. W ciągu **tego całego dnia** jestem zajęty.

14. Lubię **sól**, ale nie lubię **pieprzu**.

15. Oni mieszkają gdzieś na **południu**.

16. Jadę na wakacje gdzieś **w góry**.

21. Urodziłem się w **sierpniu**.

22. Proszę przestań **palić**.

23. Kup ten **sweter** i tę **marynarkę**.

24. Niech pan nie **otwiera** drzwi.

25. Niech państwo się nie **śmieją**.

26. **Włóż** sweter!

27. Nie wkładaj **marynarki**.

28, **Przeczytaj** ten list.

29. Przeczytaj **ten list**.

30. Wyjechałabym gdzieś **za granicę**.

31. Włącz **telewizor**.

32. **Włącz** telewizor.

33. Chciałbym coś **zjeść**.

34. Wolę, żebyś nie **śpiewała**.

35. Chętnie pójdę z **nim**.

36. Daj mi klucz do **gabinetu**.

17. Wyrzuć te stare książki .	38. Dziękuję za radę .
18. Jarek chce, żeby mu pomogła.	39. Pomóż mi .
19. Jadzia chce, żeby naprawił żelazko .	40. Mam alergię na słońce .
20. Sprzedam dom i kupię żaglówkę .	41. Musisz mi dać przykład.
37. Powinienem się śpieszyć.	42. Masz tu czekać .

11. LEKCJA JEDENASTA

MINI-LEKCJA: Liczebniki porządkowe *Ordinal Numerals*

Ordinal numbers are used in telling time, for expressing dates, for referring to floors in buildings, and for counting things that occur in series. They take regular adjective endings, e.g. **pierwszy pociąg** (*1st train*), **pierwsza noc** (*1st night*), **pierwsze piętro** (*1st floor*).

ORDINAL NUMERALS 1-30. Most important are the ordinal numbers 1st through 31st (this covers all possible days of the month):

1st	pierwszy	17th	siedemnasty
2nd	drugi	18th	osiemnasty
3rd	trzeci	19th	dziewiętnasty
4th	czwarty	20th	dwudziesty
5th	piąty	21st	dwudziesty pierwszy
6th	szósty	22nd	dwudziesty drugi
7th	siódmy	23rd	dwudziesty trzeci
8th	ósmym	24th	dwudziesty czwarty
9th	dziewiąty	25th	dwudziesty piąty
10th	dziesiąty	26th	dwudziesty szósty
11th	jedenasty	27th	dwudziesty siódmy
12th	dwunasty	28th	dwudziesty ósmym
13th	trzynasty	29th	dwudziesty dziewiąty
14th	czternasty	30th	trzydziesty
15th	piętnasty	31st	trzydziesty pierwszy
16th	szesnasty		etc.

Note that both members of the compound go in the ordinal form, as though one were saying "twentieth first."

Also: **czterdziesty** (*40th*), **pięćdziesiąty** (*50th*), **sześćdziesiąty** (*60th*), **siedemdziesiąty** (*70th*), **osiemdziesiąty** (*80th*), **dziewięćdziesiąty** (*90th*), **setny** (*100th*), **tysięczny** (*1000th*).

TELLING TIME (Repeated from Lesson 5). Ordinal numerals are used in combination with **godzina** (*hour, o'clock*) for telling time: **godzina pierwsza** (*one o'clock*).

One expresses *at* a given time of day with the preposition **o** plus the Locative case of **godzina** hour, which may be omitted, followed by the ordinal number: **o (godzinie) pierwszej** (*at one*

o'clock). Minutes after the hour are expressed with the help of **po** plus the Locative case of the hour: **pięć po piątej** (*five past five*). Minutes before the hour are expressed with **za** plus the Accusative case of the minutes, followed by the Nominative case of the hour: **za dziesięć siódma** (*ten till seven*). Half hours are expressed with **wpół do** (*half till*) plus the Genitive case of the hour: **wpół do dziewiętej** (*half till nine, 8:30*). Quarter-hours may be expressed with **kwadrans**: **kwadrans po trzeciej** (*3:15*), **za kwadrans czwarta** (*3:45*). The notions A.M and P.M. are rendered with the phrases **rano** in the morning, **po południu** (*in the afternoon*), **wieczorem** (*in the evening*), and **nocą** (*at night*):

Jest godzina druga po południu. It's 2:00 A.M.

Film się zaczyna o siódmej wieczorem. The film begins at 7:00 P.M.

In discussing schedules, Poles quite regularly use a 24-hour clock, so one could also say

Film się zaczyna o dziewiętnastej. The film begins at 19:00.

DATES. A date by itself is expressed with the masculine form of the ordinal numeral, followed by the Genitive of the month: **pierwszy maja** (*May 1st*), **jedenasty grudnia** (*December 11th*). "On the date" is expressed by putting the entire expression in the Genitive. If the number is compound (20 or above), both numerals appear in the ordinal form: **dwudziestego drugiego listopada** (*on November 21st*), **trzydziestego sierpnia** (*on August 30th*).

YEARS. Years are expressed in the following way:

The year itself: **rok tysiąc dziewięćset sześćdziesiąty drugi** 1962-Nominative

In the year: **roku tysiąc dziewięćset sześćdziesiątego drugiego**-Genitive

Alternatively: **w roku tysiąc dziewięćset sześćdziesiątym drugim**-Locative

One uses the Genitive construction more for historical events. In giving the year of one's birth, one would tend to use the Locative:

Urodziłem (urodziłam) się w roku tysiąc dziewięćset siedemdziesiątym czwartym. I was born in 1974.

The year 2000 is **rok dwutysięczny**. 2001 is **rok dwa tysiące pierwszy**; 2016 is **rok dwa tysiące szesnasty**; and so on. In oblique cases, **dwa tysiące** is commonly replaced with the ordinal form **dwutysięczny**: **w roku dwutysięcznym dziewiątym** (*in the year 2009*).

11. LEKCJA JEDENASTA

Exercise. Give three ways of giving the date:

1849 : Nom.: **rok tysiąc osiemset czterdzieści dziewięty**
Gen.: **roku tysiąc osiemset czterdziestego dziewiątego**
Loc.: **w roku tysiąc osiemset czterdziestym dziewiątym**

As another project, look up on the internet (and express in Polish) something that happened in the given year (e.g., in 1849 there was the start of the California gold rush, the death of Edgar Allan Poe; etc.).

1849: **W roku tysiąc osiemset czterdziestym zmarł Edgar Allan Poe.**

1795, 1812, 1915, 1939, 1967, 2001, 2004.

Logo of the **Krokodyl** hostel in downtown Warsaw.

Co byś zrobił(a), gdybyś widział(a) na ulicy krokodyla?

 Rozmówki o pogodzie *Conversations about the weather*

A. Nic ciekawego

- Nudzę się.	<i>I'm bored.</i>
- Ja też okropnie się nudzę. Włącz telewizor.
Zobacz, co jest.	<i>I'm terribly bored too.
Turn on the TV. See what is on.</i>
- Już sprawdziłem (sprawdziłam) Nie ma nic ciekawego.	<i>I already checked. There's nothing interesting.</i>
- To chodźmy na spacer. Dzisiaj jest taka piękna pogoda.	<i>Then let's go on a walk. The weather's so beautiful today.</i>

nic ciekawego nothing of interest okropny *aj* terrible. *av* okropnie terribly

B. Pogoda na jutro

- Jaka będzie jutro pogoda?	<i>What will the weather be like tomorrow?</i>
- W radiu mówili, że będzie deszcz <śnieg, grad, mróz>, ale nie wierzę.	<i>On the radio they said that there will be rain <snow, hail, frost>, but I don't believe it.</i>
- Dlaczego tak mówisz?	<i>Why do you say that?</i>
- Bo z pogodą zawsze jest inaczej niż mówią.	<i>Because it's always different from what they say.</i>

grad *mi* hail radio *n* radio. w radiu on the radio
inaczej *av* other(wise), in a different way śnieg *mi* snow
mróz *mrozu mi* frost wierzyć -*rzę -rzysz w+A* believe in

C. Przepięć

- Zamknij drzwi <okno>, bo jest przepięć.	<i>Shut the door <window>, for there's a draft.</i>
- Jaki przepięć? Jest duszno.	<i>What draft? It's stuffy.</i>
- Może tobie jest ciepło, ale mnie jest zimno.	<i>Maybe you are hot, but I am cold.</i>
- To włóż sweter, bo ja potrzebuję świeżego powietrza.	<i>Then put on a sweater, for I need some fresh air.</i>

ciepło *+D* feel warm to s.o. przepięć *mi* draft
powietrze *n* air wiatr *mi* wind, breeze

11. LEKCJA JEDENASTA

D. Na wszelki wypadek

- **Wychodzisz gdzieś? Ubierz się ciepło. I na wszelki wypadek weź parasol.** *You're going out someplace? Dress warmly. And take an umbrella just to be safe.*
- **Przecież słońce świeci.** *But the sun is shining.*
- **Z pogodą nigdy nic nie wiadomo. Teraz świeci, później mogą być chmury i deszcz.** *You never can tell with the weather. Now it's shining, later there can be clouds and rain.*
- **Masz rację, oczywiście.** *You're right, of course.*

wiadomo it is known. **nigdy nic nie wiadomo** one never knows. **wypadek** -dku mi case, event, accident. **na wszelki wypadek** for any eventuality, just to be safe

E. Robi się ciepiej

- **Robi się coraz ciepiej.** *It's getting warmer and warmer.*
- **Teraz czy w ogóle?** *Now or in general?*
- **W ogóle. Klimat się zmienia.** *In general. The climate is changing.*
- **Wiem, że tak mówią, ale ja osobiście w to nie wierzę.** *I know that's what they say, but I don't personally believe it.*
- **Co, nie wierzysz w globalne ocieplenie?** *What, you don't believe in global warming?*
- **Wyobraź sobie, że nie.** *As a matter of fact, I don't.*
- **A czy wierzysz, że wczoraj na ulicy widziałem (-am) krokodyla?** *Well, do you believe that I saw a crocodile on the street yesterday?*
- **Tak, wierzę, ale to jeszcze nic nie udowadnia.** *Yes, I do, but that still doesn't prove anything.*

cieplej *comp of ciepło* warmer
coraz *+comp* more and more, increasingly
globalne ocieplenie global warming

wyobraź sobie literally, 'imagine'
(imperative of **wyobrazić sobie**)
udowodnić -nię -nisz *pf, impf* **udowadniać**
prove